

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Koillisluotsi vanhempien silmin

Vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia nuorten prosessista ja
vanhemmuuden tuesta

Merja Kuusimaa

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

marraskuu 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Merja Kuusimaa	Sivumäärä 57 ja 3 liitesivua
Työn nimi Koillisluotsi vanhempien silmin – Vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia nuorten prosessista ja vanhemmuuden tuesta.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsingin nuorisoasiainkeskus, Koillisluotsi, Anu Mattila	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö on tehty tilaustyönä Helsingin nuorisoasiainkeskuksen Koillisluotsi toiminnalle. Koillisluotsi on monihallinnollinen ja – ammatillinen kohdennetun nuorisotyön työmalli koillisen Helsingin alueella. Luotsitoiminnasta on tehty paljon erilaisia tutkimuksia ja opinnäytetöitä mutta aikaisemmin ei ole otettu huomioon vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia nuorten prosessista sekä vanhemmuuden tuesta. Hain vanhemmilta vastauksia kysymyksiin Luotsi-toiminnan sopivuudesta perheille sekä toiminnan hyödyistä. Ovatko vanhemmat saaneet tukea omaan vanhemmuuteensa? Halusin myös selvittää vanhempien näkökulmasta Koillisluotsin luotettavuutta ja turvallisuutta yhteistyökumppanina.</p> <p>Vanhempien mielipiteiden esille tuomisen lisäksi tutkin Koillisluotsiin lähes kahdeksan vuoden aikana tulleet lähetteet selvittääkseni nuorten perhetaustat. Onko Koillisluotsin toiminta profiloitunut jonkun tietyn perhetaustan omaavalle perheelle? Näiden lisäksi halusin vielä tuoda moniammatillisen työyhteisön näkemykset vanhemmuuden tuesta ja sen toteuttamisesta.</p> <p>Valitsin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen. Tein vanhemmille sekä työyhteisölle yhteensä kolme ryhmähaastattelua, kaksi parihaastattelua sekä 10 yksilöhaastattelua. Haastattelut tehtiin touko - lokakuussa 2013. Haastattelujen lisäksi minulla oli käytettävissä nuorten prosessien loppuvaiheen arviot vanhempien osalta.</p> <p>Tutkimusaineiston perusteella vahvistui käsitys siitä, että vanhemmat ovat erittäin tyytyväisiä Luotsin tarjoamaan tukeen. Toiminnan vahvuudeksi vanhemmat nostivat sen joustavuuden sekä yksilöllisen työotteen. Jokaisen nuoren kohdalla räätälöidään hänen tarpeiden ja toiveiden mukainen kokonaisuus. Vanhemmat kokivat saaneensa tukea omaan vanhemmuuteen työntekijöiden kanssa käydyistä keskusteluista sekä vertaistuellisista vanhempainryhmistä.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksia voimme hyödyntää tulevaisuudessa Luotsi-toiminnan kehittämisessä niin vanhemmuuden tuen kuin nuorten prosessien kohdalla.</p>	
Asiasanat Vanhemmuuden tuki, vanhemmuus, nuoruus, kohdennettu nuorisotyö, Koillisluotsi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Merja Kuusimaa	Number of Pages 57 and 3 appendix pages
Title Koillisluotsi, How parents feels about it	
Supervisor(s) Reijo Viitanen	
Subscriber and/or Mentor Youth Department of Helsinki, Koillisluotsi, Anu Mattila	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was made to order by the Youth Department of Helsinki, Koillisluotsi activity. Koillisluotsi is a multi administrative and multiprofessional working model of targeted youth work in North-East Helsinki area. Lots of different studies have been made about Luotsi activity. Still parents' views about the youth process or as well as parenting support have not been taken to account these previous theses. I wanted to know what parents are thinking about the suitability of the activities for families, as well as the benefits of action. Whether the parents have had support to their own parenthood? I also wanted to find out parents' point of view is the Koillisluotsi trustworthy and comfortable partner.</p> <p>I also wanted to find out what kind of family background the young people have. So I read all referrals which have been sent to Koillisluotsi past eight years. Is the Koillisluotsi activity profiled to families how have certain family background? In addition, I wanted to bring a multi-professional working communities views on support of the family and for its implementation.</p> <p>I chose the qualitative method for collecting information to my thesis. I made to the parents and working community total of three group interviews, two pair interviews and 10 individual interviews . I did the interviews between May - October 2013. In addition I had parent's evaluations concerning the youth process.</p> <p>In the ground of study material, the impression that the parents are very satisfied with the support offered by Koillisluotsi, was confirmed. Parents think that the flexibility and individual work was the strength of the activity. Every young person will have customized completeness which includes his or hers needs and wishes. Parents felt they have had support concerning their parenting abilities by consultations with employees and peer parental groups.</p> <p>As the results of this thesis, we can take advantage of the future development of Koillisluotsi activities as well as supporting parenthood and the process of young people.</p>	
Keywords supporting parenthood, parents, youth, targeted youth work, Koillisluotsi	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 HELSINGIN KAUPUNGIN NUORISOASIAINKESKUS	6
2.1 Luotsitoiminta – kohdennettua nuorisotyötä Helsingissä	6
2.2 Koillisluotsin toiminnan kuvaus	8
3 NUORISOTYÖ PERHEIDEN TUKENA	10
3.1 Nuorisotyön yleiset tehtävät ja eetos	11
3.2 Nuoruus	15
3.3 Vanhemmuus ja vanhemmuuden tuki	17
3.4 Perhe	21
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
4.1 Vanhempien haastattelut	24
4.2 Työyhteisön haastattelut	26
5 VANHEMMUUDEN TUKI KOILLISLUOTSISSA	26
5.1 Koillisluotsin asiakasperheet	29
6 VANHEMPIEN HAASTATTELUIDEN TULOKSET	32
6.1 Vanhempien näkemyksiä nuorten prosessista	32
6.2 Vanhempien näkemyksiä vanhemmuuden tuesta	38
6.3 Vanhempien tyytyväisyys Koillisluotsin toimintaan	41
7 TYÖNTEKIJÖIDEN AJATUKSIA VANHEMMUUDEN TUESTA	43
8 KOHTI TULEVAISUUTTA	47
8.1 Kehittämisehdotuksia	48
8.2 Loppusanat	52
LÄHTEET	53
LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus tuoda esille vanhempien näkemyksiä Koillisluotsin toiminnasta. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja sosiaali- ja terveystieteiden moniammatillista ja –hallinnollista kohdennetun nuorisotyön Luotsitoimintaa on tutkittu ja raportoitu useiden eri tutkimusten ja opinnäytetöiden valossa. Aikaisemmin ei ole kuitenkaan otettu huomioon vanhempien näkökulmaa. Olen toiminut kohta kahdeksan vuotta Koillisluotsissa nuoriso-ohjaajana ja ollut työntekijänä sen alkuvaiheista lähtien. Opinnäytetyön aihetta miettiessäni yhdessä toiminnanjohtajamme Anu Mattilan kanssa, päätin ottaa vanhemmat ja heidän mielipiteet aiheen keskiöksi.

Vanhempien haastatteluissa kysyin vanhempien mielipiteitä Luotsityömallin toimivuudesta heidän perheen kohdalla. Kuinka onnistunut nuoren prosessi oli vanhempien näkökulmasta ja oliko siitä hyötyä nuorelle ja hänen perheelleen. Hain vastauksia myös vanhemmuuden tuen näkökulmasta. Ovatko vanhemmat omasta mielestään saaneet tukea Koillisluotsin henkilökunnalta ja sen järjestämästä toiminnasta? Tärkeänä osana vanhempien haastatteluja otin selvää, onko Koillisluotsi turvallinen ja luotettava kumppani?

Haastattelujen lisäksi olen käynyt läpi nuorten prosessien loppuarvioinnit vanhempien vastausten osalta. Näiden tulosten kautta näemme kuinka hyvin Luotsin tarjoama palvelu on vastannut vanhempien odotuksia sekä kuinka hyvin nuorelle asetetut tavoitteet ovat vanhempien mielestä toteutuneet.

Aiheeseen liittyen olen tarkastellut kaikki Koillisluotsiin lähes kahdeksan vuoden aikana tulleet lähetteet. Lähetteiden kautta tuon esiin, millaisista perhetaustoista nuoret tulevat toimintaamme. Onko toiminta profiloitunut jonkin tietyn perhemallin tukitahoksi?

Vanhemmuuden tukea ei ole selkeästi määritelty työntekijöiden toimenkuviin. Haastattelin myös Koillisluotsin työntekijät ammattiryhmittäin selvittääkseni kuinka ammattitaitausta vaikuttaa työntekijän tapaan ymmärtää ja toteuttaa vanhemmuuden tukea.

2 HELSINGIN KAUPUNGIN NUORISOASIAINKESKUS

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus järjestää ja tuottaa yhdessä nuorten kanssa monipuolisia palveluita, antaa tukea ja neuvontaa sekä edistää nuorten aktiivista yhteiskunnallista osallistumista. Nuorisoasiainkeskuksen kohderyhmänä ovat 10-18 -vuotiaat nuoret. Toimintamuotoina ovat alueellinen -, kohdennettu – ja kulttuurinen nuorisotyö sekä nuorten kansalaistoiminta. (Nuorisoasiainkeskus 2013.)

Alueellisten palvelujen toimistoon kuuluu 11 nuorisotyöyksikköä ja niiden alaisuudessa toimii yli 50 nuorisotaloa ympäri Helsinkiä. Alueiden nuorisotalot tarjoavat nuorille avointa toimintaa, tapahtumia sekä paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia kuten esim. tanssi, liikunta, teatteri tai kotieläinten hoito. (Nuorten Helsinki 2011, 9.)

Keskitetyt palvelut sisältävät kulttuurisen- ja kohdennetun nuorisotyön sekä nuorten kansalaistoiminnan. Kulttuurinen nuorisotyö edistää nuorten osallisuutta ja sosiaalista vahvistamista kulttuurin, kädentaitojen ja tapahtumien keinoin. Nuorten kansalaistoiminnan toimisto tukee nuorten toimintaryhmiä ja nuorisojärjestöjä sekä kehittää nuorten vaikuttamisjärjestelmä Ruutia. Kohdennettuun nuorisotyöhön kuuluu erilaisia työmuotoja, joiden tehtävänä on nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Luotsitoiminta on osa kohdennettua nuorisotyötä. (Nuorten Helsinki 2011, 13-16.)

2.1 Luotsitoiminta – kohdennettua nuorisotyötä Helsingissä

Luotsitoiminta on alkanut Itä-Helsingissä vuonna 2000. Itäluotsin tarkoituksena oli kehittää kohdennetun nuorisotyön työtapaa, jota voisi myös mallintaa muihin alueisiin. Itäluotsi-projektin loppuarvioinnissa nousi esille, että Itä-Helsinkiin tarvittaisiin myös toiminnallista työmallia maahanmuuttaja- sekä epäsosiaalisesti käyttäytyville nuorille. Näin ollen Itäluotsin alaisuuteen perustettiin vuonna 2004 Spinnu sekä Skanssi. Spinnu on tarkoitettu paluumuuttajanuorille sekä entisen Neuvostoliiton alueilta Helsinkiin muuttaneille nuorille ja heidän perheilleen. Skanssin kohderyhmänä sen sijaan on käytöshäiriöisesti ja aggressiivisesti käyttäytyvät nuoret. (Ohisalo. 2012, 20)

Itäluotsin kaltaista toimintaa lähdettiin laajentamaan myös alueellisesti. Koillisväylä-projekti aloitti toimintansa vuoden 2006 alusta koillisen Helsingin alueella. Koillisväylä toimi kaksi ensimmäistä vuotta projektina ja toiminta vakinaistettiin vuoden 2008 alusta. Vakinaistamisen yhteydessä myös nimi muuttui Koillisluotsiksi. Hyväksi havaittu työmalli jatkoi laajentumistaan vuonna 2008 Länsi-Helsinkiin. Länsiluotsi toimi myös kolme ensimmäistä vuotta projektimuotoisesti, jonka jälkeen se vakinaistettiin osaksi Helsingin kaupungin kohdennettua nuorisotyötä. (Ohisalo. 2012, 20)

Koillisluotsin työntekijäresurssit ovat vaihdelleet toiminnan aikana. Toiminta aloitettiin vuonna 2006 toiminnanjohtajan, nuoriso-ohjaajan ja sosiaaliohjaajan voimin. Terveystenhoitaja täydensi työyhteisöä saman syksyn aikana. Vuoden 2009 alussa Koillisluotsi sai yhden lisävakanssin nuoriso-ohjaajalle katuluotsin loppuessa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (2009-2012) myötä kaikki Luotsit saivat lisävahvuutta kahdesta nuoriso-ohjaajasta, sosiaaliohjaajasta ja terveystenhoitajasta (Luotsien toimintakertomus 2009). Helsingin kaupungin valtuusto on jatkanut Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa myös meneillään olevalla kaudella. Luotsitoiminta sai rahoituksen vielä vuodelle 2013 hankerahoin olleille työntekijöille. Jatkorahoitusta valtuustokauden loppuun ei ole myönnetty ja näin ollen palaamme takaisin pienempiin työyhteisöihin vuoden 2014 alusta alkaen.

Vuoden 2012 aikana Helsingin kaupungin sosiaalivirasto ja terveystakeskus yhdistyivät. Tämä vaikutti myös siihen, että Luotsin ohjausryhmän jäsenet ovat muuttuneet sekä sosiaaliohjaajien ja terveystenhoitajien hallinnolliset esimiehet vaihtuivat. Ennen muutosta sosiaaliohjaajat olivat lastensuojelun alaisuudessa ja terveystenhoitajat olivat osa kouluterveydenhuoltoa. Uudessa organisaatiossa Luotsi sijoitettiin Nuorten palveluihin ja siellä tarkemmin nuorisoasemien alaisuuteen. Uuden organisaation myötä terveystenhoitajilla ja sosiaaliohjaajilla on yhteinen hallinnollinen esimies. Nuorisoasiainkeskuksen kohdennetun nuorisotyötoimiston toimistopäällikkö Martti Poteri kertoi työyhteisölle lokakuun lopussa sosiaali- ja terveystvirastosta tulleen tiedon, että nuorisoasemat vaihtavat Nuorten palveluista terveyst- ja päihdepalveluihin ja näin ollen Luotsin sosiaaliohjaajien ja terveystenhoitajien hallinnollinen paikka voi muuttua. Tällä hetkellä sitä ei vielä tiedetä mihin. (Poteri 2013)

Luotsitoiminta on ollut alusta lähtien Helsingin kaupungin monihallintokuntaista yhteistyötä. Alusta alkaen Luotseilla on ollut oma ohjausryhmä, johon on kuulunut kaikista virastoista ylemmän johtotason henkilöt. Työn laadun varmistamiseksi monihallintokuntainen yhteistyö tarvitsee selkeän ja yhteneväisen käsitteistön toimijoiden kesken. Luotsi toiminnan tarkoituksenmukainen ja toimiva toteutuminen vaatii yhteisten näkemysten jakamista toiminnan eri tasoilla. (Laitinen 2002, 37.)

Moniammatillinen työyhteisö tuo vahvan näkemyksen kokonaisvaltaisesti nuoren tilanteeseen. Eri koulutustaustat ja työkokemus mahdollistavat asiantuntijuuden joustavan käytön sekä monipuolista osaamista. (Laitinen 2002, 25.) Moniammatillisuus näkyy myös vahvana Luotsien verkostoyhteistyössä, minkä tarkoituksena on selkeyttää nuoren ja perheen tilannetta sekä sopia verkostonjäsenten työnjaosta ja vastuista sekä karsia päällekkäiset tukitoimet (Järvinen & Lankinen & Taajamo & Veistilä & Virolainen 2012, 93).

2.2 Koillisluotsin toiminnan kuvaus

Koillisluotsi on kohdennettua nuorisotyötä koillisen Helsingin alueella. Koillisluotsin alueisiin kuuluvat seuraavat Helsingin peruspiirit; Malmi, Pukinmäki, Puistola, Suutarila, Jakomäki ja Latokartano. Koillisessa suurpiirissä asuu 93 844 ihmistä, joista 8638 on 10-17 -vuotiaita (Nuoret alueittain. 2011, 8). Koillisluotsin kohderyhmänä ovat 12-15 -vuotiaat nuoret, jotka asuvat ja/tai käyvät koulua koillisen suurpiirin alueella tai muiden Luotsien (Itä- ja Länsiluotsin) alueilla. Lähettäjän ja perheen kanssa pohdimme yhdessä, minkä Luotsitoiminnan alaisuudessa aloitamme nuoren prosessin, mikäli nuori asuu ja käy koulua eri Luotsien alueilla.

Nuoret ohjautuvat toimintaan nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten lähettämänä, kuten koulujen oppilashuoltoryhmien, lastensuojelun, nuorisotalojen, nuorisopsykiatrian tms. kautta. Koillisluotsin moniammatillinen työyhteisö valitsee nuoret toimintaan mukaan lähettäjältä saatujen tietojen perusteella. Valintakriteereinä ovat varhaisen tuen tarve sekä se, että nuori on tuettavissa kohdennetun nuorisotyön keinoin. Lähettävän tahon huolen aiheena voi olla esimerkiksi syrjään vetäytyminen,

alakuloisuus, haasteet koulussa (poissaolot, häiriökäyttäytyminen), huoli nuoren vapaa-ajanvietosta tai kotitilanteesta. Nuoren oireilu on hieman normaalia murrosiän kuohuntaa voimakkaampaa. Nuorella on mahdollisuus olla mukana toiminnassa omien tarpeiden mukaan noin vuoden. (Luotsitoiminnan esite 2013)

Toiminnan tavoitteena on tukea nuoren kasvua ja kehitystä sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Tavoitteena on myös vaikuttaa positiivisesti nuoren ja perheen elämään sekä edistää tasa-arvoisia mahdollisuuksia nuoren elämässä kodin, koulun ja vapaa-ajan näkökulmasta. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan nuoren yksilölliset vahvuudet, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Luotsin vahvuuksia ovat nuorten kohtaaminen, yhteistyöhön panostaminen sekä joustavuus työajoissa sekä toimintatavoissa. Luotsi pystyy tarjoamaan nuorille pitkäaikaisen kontaktin luotettavaan aikuiseen sekä mahdollisuuden tutustua erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin. (mt.)

Luotsin työmenetelminä ovat yksilö-, ryhmä- ja verkostotyöskentely. Jokaisen nuoren ympärille kootaan tukiverkosto, jonka kanssa kokoonnutaan säännöllisesti vähintään kahden kuukauden välein. Verkostossa luodaan nuorelle yksilöllinen ja kokonaisvaltainen tukiohjelma, jossa määritetään prosessin tavoitteet sekä sovitaan toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tukiohjelman kautta suunnitellaan sekä arvioidaan nuoren prosessia, yhteistyössä nuoren kasvuun vaikuttavien aikuisten kanssa. (mt.)

Jokaiselle nuorelle nimetään oma ohjaaja, jota tavataan säännöllisesti. Yksilöllisellä tuella tarkoitetaan nuoren ja ohjaajan välistä kahdenkeskistä aikaa. Se voi olla mm. keskustelua nuorelle tärkeistä asioista, neuvontaa ja opastusta nuoren elämän eri osa-alueilla, tutustumista erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin, mukavaa tekemistä vapaa-ajalla kuten kädentaitoja ja leivontaa tai apua esimerkiksi koulutehtävien kanssa. Ohjaaja on viikoittain yhteydessä nuoreen, joko kasvotusten, puhelimitse tai sosiaalisessa mediassa esimerkiksi Facebookin kautta. (mt.)

Vahvana työmenetelmänä Luotsissa on ryhmätyöskentely. Ryhmätoimintaa on niin avoimissa harrastekerhoissa kuin suljetuissa ns. kasvuryhmissä. Ryhmätoimintaan kuuluu vahvana osana retki- ja leiritoiminta iltaisin ja viikonloppuisin sekä koulujen loma-aikoina. Ryhmien tavoitteena on harjoitella mm. sosiaalisia taitoja, tunteiden tunnistamista ja hallintaa sekä moraalista perustelua, näiden harjoittelemista käsitte-

lemme mm. ART- (Aggression replacement training) menetelmän avulla. Tärkeänä osana ryhmätoimintaa on mahdollistaa nuorille onnistumisen kokemuksia sekä aikaa olla yhdessä muiden nuorten kanssa. (mt.)

Luotsi-toiminnan erityispiirteiksi voidaan lukea toiminnan rooli välimaaston toimijana sekä toiminnan monipuolisuus. Välimaaston toimijuuden mahdollistaa erityisesti toiminnon monihallinnollisesti ja – ammatillisesti organisoitu työskentely, jonka myötä toiminnalla on strategisesti kiinnekohtia Helsingin kaupungin eri palvelujärjestelmän osiin. Ohisalon tutkimuksessa haastateltavien mukaan nuorityöllisen työotteen etuna muihin palveluihin verrattuna on toiminnan neutraalius, vapaaehtoisuus ja leimaamattomuus. Toiminnan monipuolisuudella tarkoitetaan sitä, että Luotsissa käytetään nuoren ja perheen kanssa työskentelyssä monia eri elementtejä. Jokaisen nuoren prosessi on omanlaisensa, nuoret eivät kulje mitään tiettyä yhtä ja ainoaa polkua tai kaavaa pitkin. (Ohisalo 2012, 76 - 80)

Tavoitteena on, että Luotsitoiminta olisi nuorelle ja perheelle ensimmäinen tukitoimenpide. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut kaikkien nuorien kohdalla, vaan useilla nuorilla on jo ollut kontakti esim. lastensuojelun ja lasten- tai nuorisopsykiatrian poliklinikan kanssa. Tulokriteereistä tässä kohdassa olemme eniten joustaneet aikaisempina vuosina. Ensi vuoden alusta työntekijäresurssien pienentyessä, on jo tehty päätös muuttaa painopiste takaisin juuri ennaltaehkäisevämpään työotteeseen, ja näin ollen olemme kiristäneet tulokriteereitä. Jatkossa nuori ei voi olla samanaikaisesti muussa aktiivisessa tuki- tai hoitoprosessissa mukana esim. erityiskoulu, nuorisopsykiatria tai lastensuojelu (Luotsin tiedote yhteistyökumppaneille 2013).

3 NUORISOTYÖ PERHEIDEN TUKENA

Opinnäytetyön teoriapohjaksi olen valinnut nuorisotyön, nuoruuden, vanhemmuuden sekä perheen. Käsittelen Koillisluotsin toimintaa sekä vanhempien ja työntekijöiden haastatteluita näiden teorioiden pohjalta.

3.1 Nuorisotyön yleiset tehtävät ja eetos

Uudistetussa nuorisolaissa (72/2006) nuorisotyöllä tarkoitetaan mm. ”nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta” (Finlex). Nuorisolaki ohjaa lähinnä julkishallinnollista nuorisotyötä sekä – politiikkaa. Organisaatioilla on edelleen oikeus määritellä nuorisotyötä koskevat omat tehtävänsä itse. Tämän vuoksi mm. nuorisojärjestöt, kansalaisjärjestöt, kirkot ja oppilaitokset toteuttavat omassa toiminnassa olevat nuorisotyön tehtävät ja tavoitteet monella eri tavalla. (Nieminen 2007, 22.)

Nuorisotyön historia on lähtöisin 1800 –luvun lopun ja 1900 –luvun alun nuorisoliikkeiden synnystä. Nuorisoliikkeiden syntyminen on vahvasti liitoksissa Suomen taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin muutoksiin, kuten teollistuminen, kansalaisyhteiskunnan syntyminen, koulutuksen laajentuminen sekä kansanvalistusliike ja eri aatteiden taistelu. (Niemi 2007, 44 – 45.)

Nuorisotyötä tarkasteltaessa sen tehtäviä tai oppimisympäristöjä ei pystytä määrittelemään tarkasti. Juha Nieminen on pyrkinyt artikkelissaan, Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos, hieman selkeyttämään nuorisotyön erilaisia tehtäviä ja oppimisympäristöjä sekä eetosta. Nuorisotyön vahvuus on menetelmällinen joustavuus ja mahdollisuudet hyvin erilaisiin luoviin ratkaisuihin. Oppimisympäristöt ovat monimuotoisia ja niitä käytetään rohkeasti ohjaamalla nuoria oppimaan omista kokemuksistaan ja itselle tärkeistä asioista. Nuorisotyössä oppiminen tapahtuu lähinnä non-formaalin oppimisen kautta, joka on käytäntöön suuntautuvaa ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa. Toiminta on kuitenkin tietoista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa. (Nieminen 2007, 28.)

Nuorisotyön neljä yleistä tehtävää ovat sosialisatio-, personalisaatio-, kompensaatio- sekä resursointi- ja allakointifunktio. Kuviossa 1 on määritelty eri funktioiden tehtävät.

SOSIALISAATIOFUNKTIO	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten liittäminen lähiyhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin jäseneksi • Arvojen, roolien, tapojen ja toimintamallien siirtäminen • Tavoitteena opettaa nuorille tietoja, tapoja ja toimintamalleja, joiden kautta nuorella mahdollisuus osallistua yhteisöjen ja yhteiskunnan kehittämiseen ja uudistamiseen
PERSONALISAATIOFUNKTIO	<ul style="list-style-type: none"> • Tehtävänä on ohjata nuoren kehittymistä omaksi itsekseen • Nuoren yksilöllisyyden sekä ainutlaatuisuuden tunnistaminen, tunnustaminen ja tukeminen • Nuoren persoonan vahvistaminen erilaisten tilaisuuksien ja tilanteiden kautta • Nuorten tarpeiden kuuleminen ja kunnioitus • Nuori vapaaehtoisesti mukana toiminnassa
KOMPENSAATIOFUNKTIO	<ul style="list-style-type: none"> • Nuoren auttaminen ja ohjaaminen, mikäli nuorella vaikeuksia yhteiskuntaan liittymisessä tai omien mahdollisuuksien toteuttamisessa • Tavoitteena korjata mm. nuorten tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen tai elämänhallintaan liittyvissä tilanteissa • Toteutetaan mm. erityisnuorisotyön, kohdennetun nuorisotyön tai projektien toiminnassa • Tarvittaessa nuorten ohjaus muiden tukitoimien piiriin
RESURSSOINTI- JA ALLAKOINTIFUNKTIO	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorisopolitiikka pitkälti vastuussa tämän tehtävän suorittamisesta • Nuorten voimavarojen suuntaamiseen ja ohjaamiseen vaikuttaminen • Puoluepoliittisten nuorisojärjestöjen tehtävänä on ollut vaikuttaa nuorten kasvu- ja elinolosuhteisiin • Osa nuorisotyön julkishallinnollista tehtävää • Tavoitteena huomioida nuorten vaikuttamismahdollisuudet yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa

Kuvio 1. Nuorisotyön tehtävät (Nieminen 2007, 23 – 26).

Nuorisotyön eri tehtävät eivät ole toisiaan poissulkevia toimintoja vaan nuorisotyötä tekevä organisaatio tai työmuoto voi toteuttaa useampaa funktiota samanaikaisesti. Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskus toteuttaa monipuolisesti kaikkia nuorisotyöhön sisältyviä tehtäviä. Luotsi-toiminta on tämän nuorisotyöllisen tehtäväerottelun mukaan pääasiassa kompensatiofunktio. Mutta näen, että meidän työssä toteutetaan paljon myös sosialisaatio- ja personalisaatiofunktioita riippuen pitkälti nuorten lähtökohdista ja tarpeista. Luotsitoimintaa sijoittuu Helsingin kaupungin palveluissa

ennaltaehkäisevien palveluiden kenttään (Ohisalo 2012, 76), joten nuoren tukeminen voi olla pelkästään personalisaatiofunktion kaltaista nuorisotyötä. Mielestäni Luotsityössä toteutuu monifunktionaalinen nuorisotyö eli prosessin aikana pureudumme useiden eri nuorisotyön tehtävien alueille. (Nieminen 2007, 27.)

Koillisluotsin toimintaan tulevilla nuorilla on haasteita omassa elämänhallinnassaan tai sosiaalisissa suhteissa. Näin ollen kokonaisvaltainen tukeminen ja jokaisen henkilökohtaisiin asioihin paneutuminen vahvistaa nuoren tasa-arvoisia mahdollisuuksia pärjätä elämässä. Tärkeimpänä on tietenkin nuoren oma halu vaikuttaa itseensä ja näin ollen nuoret ovat toiminnassa mukana vapaaehtoisesti.

Tarkasteltaessa vielä tarkemmin nuorisotyön eetosta, eli eettisten ominaisuuksien muodostamaa kokonaisuutta, Nieminen on jakanut sen viiteen eri peruskiveen. Ensimmäisenä on toiminnan luonnetta kuvaava vapaaehtoisuus. Nuorisotyö perustuu nuorten vapaaehtoiselle osallistumiselle, nuorta ei voi kukaan velvoittaa osallistumaan mukaan toimintaa. Myös Luotsiin osallistuminen on nuorelle ja perheelle vapaaehtoista, mutta edellytämme heidän sitoutumista toimintaan prosessin ajaksi. Poliittisesti kiistanalaisia vapaaehtoisuuteen perustuvia asioita nuorisotyössä ovat nuorisotyön organisointi sekä rahoitus. Nuorisotyössä on vahvasti mukana vapaaehtoisten aikuisten ja nuorten mukana oleminen ammattilaisten järjestämän nuorisotyön ohella. Merkittävä osa nuorisotyön rahoituksesta koostuu veikkaus- ja rahapajaispelien voittorahoista. (mt., 34.)

Toinen tärkeä peruskivi nuorisotyön eetoksessa on nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Tämä näkyy usein sillä, että nuoret ovat mukana sellaisessa toiminnassa minkä he kokevat tarpeelliseksi ja mukaviksi. Nuoret päättävät lähtökohtaisesti itse toiminnan muodosta. Nuorisotyön lähtökohtana on nuoren ja ohjaajan välisen kontaktin molemminpuoliseen vuorovaikutukseen perustuva kontakti. Nuoriin pyritään rakentamaan luottamuksellinen suhde. (mt., 35.) Luotsitoiminnan tärkeimpänä asiana koen nimenomaan panostamisen luottamuksellisen suhteen rakentamisen nuoren kanssa. Sen luominen voi toisten nuorten kohdalla kestää lähes koko prosessin ajan, mutta yleensä kaikkien nuorten kanssa tässä onnistutaan ja se on avainasemassa tavoitteiden eteenpäin viemisessä. Luottamussuhteen myötä myös itse toiminta muotoutuu enemmän nuoren tarpeiden ja toiveiden mukaiseksi,

sillä nuori uskaltaa tällöin esittää omia toiveita rohkeammin. Prosessien alkuvaiheessa suurin osa nuorista ei pysty / osaa / uskalla kertoa millaista toimintaa he haluaisivat tai mistä ovat kiinnostuneita.

Kolmas peruskivi, nuorten kansalaisuuden lujittaminen, on ollut mukana nuorisotyön tehtävissä jo 1800 –luvun lopusta lähtien. Aktiiviseen kansalaisuuteen ohjaaminen ja kannustaminen voi lähteä aluksi hyvin pienistä asioista. Jo omaan elämään vaikuttaminen ja sen eteenpäin vieminen on aktiivista kansalaisuutta. Tarkoituksena on, että nuorista kasvaa kykeneviä, aktiivisia ja osallistuvia kansalaisia. Nuoret voivat olla mukana vaikuttamassa mm. nuorisotyön pienryhmien ja koululuokkien toimintaan tai kuntien nuorten asioiden päätöksentekoon. (mt., 35.)

Luotsitoiminnassa aktiivinen kansalaisuus lähtee pienistä askelista. Ensin pyrimme siihen, että nuori ottaa itse vastuuta omasta toiminnastaan. Kun olemme vaikuttaneet nuoren omaan elämänhallintaan, voimme ottaa askeleen eteenpäin ja pohtia mihin asioihin nuori voi vaikuttaa esimerkiksi omalla asuinalueella. Kannustamme nuoria osallistumaan Malmin alueella toimivaan Operaatio Pulssiin, jonka tarkoituksena on toteuttaa nuorille edullisia harrastusmahdollisuuksia ja toimintaa. Nuoret pystyvät vaikuttamaan millaista toimintaa Pulssi järjestää ja nuorilla on myös mahdollisuus osallistua tapahtumien järjestämiseen. (Operaatio Pulssi 2013) Tänä syksynä olemme kannustaneet myös yhtä Koillisluotsin nuorta ryhtymään Helsingin nuorisoasiainkeskuksen nuorten vaikuttamistoiminta Ruudin ydinryhmän ehdokkaaksi ja iloksemme hän myös pääsi uuteen ydinryhmään. Ruudin ydinryhmään pääsee 20 13 – 17-vuotiasta helsinkiläistä nuorta nettiäänestyksen perusteella. Ydinryhmäläiset vievät ruuti.net sivujen kautta tai toimintaryhmistä tulleita nuorten asioita eteenpäin yhdessä Helsingin päättäjien kanssa. (Ruuti 2013)

Nuorisotyön neljäntenä peruskivenä on aikuisen kasvatusoikeus ja – vastuu. Nuorisotyönkentällä työskentelevillä ammattilaisilla on hyväksytty ja merkittävä rooli tavoitteiden asettelussa, sisällön ja oppimisympäristöjen määrittelyssä. Nuoriso-ohjaajan rooli on hyvin monimuotoinen. Hän voi olla mm. nuorten opastaja, auktoriteetti, sovittelija, tulkki tai luotettu aikuinen. (mt., 36.) Myös Luotsitoiminnassa työntekijällä on monta eri roolia niin nuoren kuin hänen vanhempiansa suhteen.

Viimeinen peruskivi on arvoperustan relatiivisuus ja pluralistisuus. Relatiivisuudella eli suhteellisella arvoperustalla tarkoitetaan tässä sitä, että nuorisotyössä ei ole tarkoin määriteltyä yleistä arvoperustaa, joka ohjaisi nuorisotyön kentälle yhdenmukaiset kasvatustavoitteet ja toimintasäännöt. Sen sijaan pluralistisuus tarkoittaa nuorisotyön arvopohjan moniarvoisuutta. Suomessa nuorisotyötä tehdään monesta eri arvoperustoista tulevista yhteisöistä ja organisaatioista, joilla on omat toimintatavat ja pedagogiikka. (mt. 37.)

3.2 Nuoruus

Nuoruus on yhtä myllerryksen aikaa. Nuoruusikää ohjaavat monet biologiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät, jotka ovat usein vielä monella tavalla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Nurmi 2003, 256). Lapsuudessa totuttu turvallinen ja mukava olotila toimivana, harrastavana, koulua käyvänä tyttönä ja poikana muuttuu täydellisesti. Murrosiän alku- ja keskivaiheessa tapahtuu paljon ja nopealla tahdilla, tällöin nuori on haavoittuva vahingollisille kokemuksille, mutta onneksi myös myönteiset kokemukset jäävät nuoren muistiin. Aivojen tunnealueiden kasvu saa nuoren helposti tunnekuohujen valtaan, joka voi johtaa provokaatioihin sekä tunnekokemusten voimakkuus harkitsemattomiin tekoihin (Cacciatore 2005, 30). Nuorta mietityttää myös fyysiset muutokset ja se eteneekö kehitys normaalia tahtia eteenpäin. (Sinkkonen 2010, 15.)

Nuoruusiän alkua määrittää selkeästi biologinen kehitys eli puberteetin alkaminen. Kehon muuttuminen ja sukupuolikypsyyden saavuttaminen muovaavat nuoren suhdetta ympäristöön sekä myös nuoren omaa suhtautumista itseensä. (Nurmi 2003, 256) Nuoruusiän alkuvaiheessa nuorella on taipumusta tutkia itseään herkeämättömästi ja pyöriä oman napansa ympärillä. Murrosiässä nuori kamppailee suuressa määrin elämän peruskysymyksen kanssa, mitä olen suhteessa muihin ihmisiin (Kaimola 2005, 18). Nuori seuraa tarkkaavaisesti muutoksia itsessään ja hänellä on kova huoli siitä, miten muut nuoret näkevät ja ajattelevat hänestä ja hakevat kavereiden puheista hyväksyvää palautetta itsestä. Jos kavereilta ei tule hyväksyvää palautetta itsestä tai omista tekemisistä, ei vanhempien kannustus riitä kompensoimaan oman ikäisiltä tulevan hyväksynnän puutetta. (Sinkkonen 2010, 17, 57.)

Koillisluotsissa tapaa usein nuoria, joilla ei ole koulussa ja/tai vapaa-ajalla kavereita ollenkaan. Pakollinen, kutsumaton yksinäisyys hajottaa eikä anna nuorelle mahdollisuutta toteuttaa sosiaalisia tarpeitaan. Ilman merkityksellistä ihmistä nuoren on lähes mahdotonta jäsentää omaa elämäänsä ja olemassaoloaan mielekkäällä tavalla. (Uusitalo 2007, 23 – 35.) Yksinäisellä nuorella ei ole sitä vertaista, joka antaisi palautetta itsestä. Tällaiset nuoret ovat usein syrjäänvetäytyviä ja ”näkymättömiä” koulumaailmassa. Turhan usein he joutuvat kokemaan myös kiusaamista. Näiden nuorten kohdalla toimintamme suurimpana tavoitteena on kannustaa nuori mukaan ryhmätoimintaan, jossa pääsemme turvallisesti harjoittelemaan sosiaalisia taitoja ja tekemään yhdessä asioita muiden samanikäisten nuorten, vertaisten kanssa. Emme pysty lupaamaan kenellekään uutta kaveria, mutta usein sellainen on löytynyt meidän toiminnan kautta. Myös jo pelkästään positiiviset kokemukset toisten kanssa toimimisesta antavat nuorelle itseluottamusta ottaa kontaktia muihin vertaisiinsa.

Alkuvaiheen puberteetti on yleisesti ottaen nuorelle kuohuvaa ja stressaavaa aikaa. Monipuolisista materiaaleista ja valistuksesta huolimatta omat murrosiän tuomat muutokset hämmentävät nuoria kovasti. Kehityksen kohtaa jokainen nuori vain kerran ja malttamattomuus saada vastauksia näihin muutoksiin on kova. Nuoret hakevat vastauksia usein netistä kysymys – vastauspalstoilta (esim. pulmakulma) tai nuorille suunnatuista lehdistä, kuten Demi tai aiemmin ilmestynyt Suosikki. (Sinkkonen 2010, 17 – 33.) Netti ja lehtien palstat eivät kuitenkaan mielestäni riitä ainoiksi lähteiksi nuorten seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittelyyn. Käymme jokaisen nuoren kanssa seksuaalisuuteen liittyviä keskusteluja joko yksilö- tai ryhmätyöskentelyssä. Olemme käsitelleet aihetta erilaisten työpajojen merkeissä yhteistyössä tyttöjen talon ja poikien talon kanssa.

Julkisuudessa on paljon puhuttu nuorten pahoinvoinnista ja siitä kuinka se on lisääntynyt. Eri tutkimusten mukaan asia ei kuitenkaan ole näin vaan suuri osa suomalaisista nuorista voi paremmin kuin koskaan aiemmin, mutta osa nuorista ei saa kiinni mistään. Syrjäytymiseen johtavat tekijät kuten päihteiden käyttö, käytöshäiriöt ja heikko koulumenestys kasaantuvat pienen osan niskaan. (Sinkkonen 2010, 51 – 52; Pesonen, A-E. 2006, 79.) Nuoruuden kehityksessä tärkeänä osana on minäkäsityksen muodostuminen omien valintojen sekä muilta saaman palautteen perusteella. Nuori asettaa tavoitteita omaa aikuisuuttaan kohtaan ja löytää niihin vievät sopivat

väylät ja tämän myötä kokee onnistumisen kokemuksia. Tästä tapahtumakulusta voidaan puhua positiivisena rattaana, joka vahvistaa nuoren itsetuntoa ja kyvykkyyden tuntoa. Epäonnistumisia kohdatessa nuori kykenee miettimään uusia keinoja saavuttaa tavoitteensa ja pystyy suhteuttamaan epäonnistumiset aikaisempiin onnistumisiin. (Nurmi 2003, 269.)

Kuitenkin osa nuorista ajautuu erilaisiin ongelmiin. Negatiivisen kehän purkaminen voi olla haasteellista. Jatkuvat epäonnistumiset esimerkiksi koulussa johtavat kielteiseen minäkäsitykseen kyvyistä ja mahdollisuuksista. Epäonnistumisten taustalla voi olla monet eri syyt. Usein nuori ei keskity haasteiden ratkaisemiseen vaan keskittyy erilaisten defensiivisten toimintojen ylläpitämiseen, kuten häiriköivään käytökseen. Tällainen käytös johtaa usein huonoon koulumenestykseen ja negatiivisesta palautteesta johtuvaan heikkoon itsetuntoon ja kielteiseen minäkuvaan. (Nurmi 2003, 270.) Tällaisesta negatiivisen palautteen kehästä voi myös päästä irti esimerkiksi siirtymävaiheessa alakoulusta yläkouluun. Eräs Koillisluotsissa mukana ollut nuori onnistui omalla käyttäytymisen muutoksella muuttamaan negatiivisen kehän positiiviseen juuri siirtyessään yläkoululle. Alakoulussa hän oli leimaantunut luokassa ”häirikkö” oppilaaksi eikä saanut lainkaan positiivista palautetta opettajalta, mikä laski huomattavasti nuoren koulumotivaatiota ja – menestystä.

3.3 Vanhemmuus ja vanhemmuuden tuki

Vanhemmuus on peruuttamaton ja jatkuva prosessi joka kestää läpi elämän. Haastavaksi vanhemmuuden tekee sen jatkuvasti muuttuva tehtävä ja rooli. Vanhemmuuden tärkeitä tehtäviä on toimia lapselle huoltajana, elämän opettajana, rajojen asettajana sekä rakkauden antajana. Kukaan ei voi olla täydellinen vanhempi, eikä vanhemmuus tule koskaan valmiiksi vaan siinä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä jatkuvasti. (Juvakka 2005, 23; Järvinen ym. 2012, 124 – 125.)

Murrosikäiset nuoret tarvitsevat yhä vanhempia. Nuoret odottavat vanhemmilta perushuollon (ruoka, vaatteet yms.) lisäksi yhdessäoloa ja yhteisiä keskusteluja vanhempien kanssa tai pelkästään sitä, että vanhempi on saatavilla tarpeen tullen. Perhe säilyy murrosikäiselle nuorelle tärkeimpänä vaikuttajana sekä roolien että arvojen

mallina. Haasteena usein on, että nuori ei halua / osaa kertoa tarvitsevansa yhä vanhempien tukea. Jokainen nuori toivoo, että hän on tärkeä ja hänen vanhemmilla on aikaa nuorelle. (Mäkijärvi 2008, 136; Joronen 2006, 37.) Nuoret eivät kaipa vanhemmilta juurikaan elämyksiä tai virikkeitä vaan sen sijaan tunteiden vastaanottamista ja tasapainottamista. Itsenäistyäkseen nuoret tarvitsevat myös kannustusta omaan ajatteluun sekä itsenäiseen päätöksentekoon. (Hiila 2005, 5-6.)

Riittävän hyvä vanhemmuus, mitä se pitää sisällään? Riittävän hyvän vanhemmuuden rakentaminen alkaa heti lapsen synnyttyä. Jokaisen lapsen ensimmäiset vuodet ovat ainutkertaisia ja niiden aikana perustetaan pohja vanhempien ja lapsen vuorovaikutukselle. Riittävän hyvä vanhempi kestää kritiikkiä ja arvostelua, hän on aikuinen, joka antaa turvaa ja luo rajoja, on välillä uupunut ja menettää malttinsa sekä osaa arvostaa tavallista arkea. Vanhemmat kokevat usein riittämättömyyttä. Murrosikäinen nuori sen sijaan kokee olevansa täydellinen ja osaava lähes mihin tahansa sekä kypsä ja kykenevä. Nuoren kohdistama kritiikki ja viha vanhempia kohtaan on ihan normaalia. Omat vanhemmat ovat nuorten silmissä välillä varsin tyhmiä ja tietämättömiä. Vanhemmilta kysytään taitoa ottaa vastaan murrosiän tuoma raivo osana luonnollista irtaantumista vanhemmista. (Juvakka 2005, 21 – 23.) Vuosien aikana on tullut usein vanhemmilta ihmetystä oman nuoren käyttäytymisestä julkisella paikalla. Yhtäkkiä nuori haluaa esimerkiksi kulkea kadulla monta metriä edessä tai takana tai bussissa ei voi istua vanhemman vieressä.

Vanhemman tehtävä on olla kiinnostunut nuoren tekemisistä ja tekemättä jättämisistä. Myös murrosikäinen nuori tarvitsee perään katsomista. Vanhempien on hyvä olla perillä siitä, kenen kanssa nuori viettää aikaa. (Juvakka 2005, 24.) Terveiden ja hyvinvointilaitoksen kouluterveyskyselyssä 30 % peruskoululaisista tytöistä ja 37 % peruskoululaisista pojista arvioivat etteivät heidän vanhempansa tiedä, missä he viettävät vapaa-aikaansa (THL kouluterveyskysely 2013). Käyn vanhempien kanssa säännöllisesti keskustelua siitä kuinka hyvin he tuntevat oman lapsensa kaverit ja aika usein vastauksena on, etteivät he tunne tai tiedä heitä. Joidenkin nuorten kohdalla kaveripiiri voi vaihtua usein ja mielestäni vanhemmilla pitäisi siinä vaiheessa herätyskellot soida ja selvittää mistä on kyse.

Riittämättömyydentunteen vastapainoksi hyvä vanhempi osaa myös arvostaa itseään ja tuntee oman arvonsa. Jokaisella vanhemmalla on yksilölliset tavat ladata akkuja ja kerätä energiaa. Itsestä huolehtiminen ja omat harrastukset ja ystävät antavat vanhemmille tärkeitä voimavaroja jaksaa arjessa. Oma aika edistää hyvinvointia sekä psyykkistä ja fyysistä terveyttä. (Juvakka 2005, 25; Cacciatore 2005, 39.) Itsestä huolehtiminen jää kovin helposti vanhemmilta itseltä huomioimatta. Koetaan usein ettei siihen ole aikaa tai mahdollisuutta mikäli toimii esim. yksinhuoltajana lapsille.

Vanhemmuus on muuttunut yhä julkisemmaksi asiaksi. Tämän hetken vanhemmuus on aikaisempaa enemmän jaettua erilaisten julkisten instituutioiden kanssa, kuten päivähoidon ja koulun. Vanhemmat saavat lapsen ja nuoren kasvuun, kehitykseen ja kasvatukseen ohjeita ja neuvoja, jotka samalla määrittelevät mikä on hyvää ja oikeanlaista kasvatusta. Tietoa vanhemmuudesta ja kasvatuksesta on saatavilla paljon. Haasteena on tarjota vanhemmille se heille tarpeellinen ja riittävä tieto, joka palvelisi parhaiten perheen tarpeita. (Kekkonen 2004, 20 – 21.)

Saatujen tietojen ja neuvojen lisäksi vanhemmat kokevat yhä tärkeämmäksi sen, että heidät kohdataan heidän todellisuudestaan käsin (Kekkonen 2004, 86). Hyviä neuvoja ei mielestäni pysty antamaan jos ei tiedä tarpeeksi perheen taustoja. Huomaan kyllä itsekin antavani yleispäteviä ohjeistuksia ja vasta myöhemmin pohtia, mistä nuoren ja vanhempien väliset haasteet johtuvat. Koen, että yksi tärkeimmistä tehtävistä vanhemmuuden tuessa on toimia peilinä vanhemmille eri tilanteista.

Vaikeudet vanhemmuudessa eivät ole tämän hetken juttu, vaan se millaisiin ongelmiin on puututtu, on vaihdellut. Myös vanhemmuuteen, perhesuhteisiin ja kasvattamiseen kohdistuneet odotukset ja normit ovat vaihdelleet. Asia mikä ei ole muuttunut on vanhemmuuteen liittyvien asioiden ainutkertaisuus. Vanhemmuuden suhde lapseen ja nuoreen eletään todeksi jokaisen perheen ainutkertaisessa arjessa. (Pösö 2006, 98.) Vanhemmuus voi kuitenkin kadota monista eri syistä. Alkoholismi, mielen-terveysongelmat, avioero, kuolema, työnarkomania tai jokin muu perhettä koskettava asia voi viedä vanhemmilta aikaa ja energiaa, etteivät he jaksa tai pysty olemaan lapselle tai nuorelle riittävästi läsnä. (Kristeri 1999, 15.)

Perheet ja vanhemmat tarvitsevat hyvin erilaista apua kasvatukseen. Vanhemmat tarvitsevat apua ja vastuun jakajaa, kun omat voimat vähenevät. Apua vanhempi voi saada omasta lähiympäristöstään tai lasten ja nuorten tai perheiden kanssa työskenteleviltä monilta eri toimijoilta. Vanhempien ja ammattilaisten yhteistyön kautta voi muodostua yhteisöjä, jotka tukevat vanhempana olemista ja kasvua vanhemmaksi. Kasvatuskumppanuudessa sekä työntekijä että vanhempi ovat oman elämän- tai työtilanteen asiantuntijoita (Koistinen 2005, 141).

Yhteisöllisyyteen sisältyy jaettu osallisuus. Sen sijaan osallisuus pohjaa tasaveroiseen kumppanuuteen, yhteistyöhön, vuorovaikutukseen, vaikutusmahdollisuuksiin ja koetusta oppimiseen. Osallisuus edellyttää hyväksyntää ja kunnioitusta, sillä niiden myötä vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde rakentuu luottamukselliseksi ja turvallisiksi. Tämän myötä yhteisten keskustelujen ja tekemisen sekä havaintojen kautta saadaan kokemuksia, jotka toimivat peileinä omille käsityksille ja näkemyksille. Prosessi sitoo vanhemman ja auttavan tahon yhteen ja mahdollistaa muutoksen ja uuden oppimisen. Aito välittäminen ja kumppanuuden kokemus syntyvät kiireettömästä läsnäolosta ja pysähtymisestä. (Helminen 2006, 204 – 206.) Prosessin alkuvaiheessa on erityäin tärkeää antaa vanhemmille mahdollisuus tutustua työntekijöihin ja pikkuhiljaa rakentaa molemmiin puoleista luottamusta. Kotikäynneillä olen itse pyrkinyt siihen, että nuoren läsnäolon lisäksi pystyisin keskustelemaan vanhemman / vanhempien kanssa ilman nuorta, sillä usein vanhemmat kaipaavat aikuisten välistä keskustelua ilman nuoren kuulevia korvia.

Vanhemmuuden tukea tulisi yhteiskunnassa kehittää siten, että tuki olisi monipuolista ja apua olisi saatavilla aikaisemmassa vaiheessa kuten esim. konkreettisiin kasvatusongelmiin tai arjen organisoinnin haasteisiin. Tällä hetkellä perheellä pitää olla asiakkuus ja kantaa ongelman leimaa mukana, jotta hänen on mahdollista saada tukea perhetyöltä. (Pietilä-Hella 2006, 72 – 73.) Matalan kynnyksen tuen saaminen on kovin vaikeaa tänä päivänä. Kuluttajaparlamentin tiedotteessa kerrotaan, että 1990-luvulta lähtien perheiden kotipalvelun määrä on vähentynyt hurjasti lähes kokonaan pois, kun sen sijaan lastensuojelun asiakasmäärät ovat kaksinkertaistuneet kymmenen vuoden aikana. Kunnat tarvitsivat korvamerkittyä rahaa, joka suunnattaisiin lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen esimerkiksi juuri kotipalvelun keinoin. (Kuluttajaparlamentin tiedote, 2013.)

3.4 Perhe

Perheen historia voidaan katsoa muodostuneen perinteistä ja murroksista. Nykyisyyden ja historian vuorovaikutus on synnyttänyt käsitteet perheen, kodin, vanhemmuuden ja lapsuuden sosiaalisesta ja kulttuurisesta roolista. Jokaisella on oma yksilöllinen ja myös sukupolvisidonnainen käsitys hyvästä kodista, perheestä ja vanhemmuudesta. Sukujen ja perheiden tarinat ovat henkilökohtaisia mutta samalla myös yleisiä. Jokaisen perheen tarina siirtyy uusin variaatioin sukupolvelta toiselle, joka samalla uusintaa ja muokkaa identiteettiämme. (Kolbe 2002, 215.)

1990 –luvun taloudellinen lama sekä yhteiskunnalliset rakenteelliset muutokset ovat pitäneet suomalaisia liikkeellä. Juurettomuus, verkostojen heikkous, työn vaativuus ja epävarmuus ovat korostuneet samaan aikaan, kun perheen arkea ja elämää läpäisevät usko teknologian kaikkivoipuuteen, kaikki mulle heti – asenne sekä materialismi. (Kolbe 2002, 248.) Tätä päivää kuvaa entistä enemmän lähiverkostojen pienuus, sukulaiset asuvat kaukana ja perheillä ei ole mahdollista saada apua samalla tavalla kuin ennen vanhaan.

Yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat vallassa oleviin perhekäsityksiin sekä perheille suunnattuihin vaatimuksiin ja odotuksiin. Perheet rakentuvat kovin erilaisiksi muodostaen ydinperheitä, yksinhuoltaja- ja uusioperheitä. Laajemmassa perspektiivissä perheen muodostavat myös lapsettomat aikuiset sekä samaa sukupuolta olevat aikuiset. Perheen lähtökohtana on yleisesti parisuhde, vaikkakin nykypäivänä perhemuodot ovat moninaistuneet ja erilaiset vaihtoehdot normalisoituneet. (Kinnunen 2006, 12.)

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan (taulukko 1) vuonna 2012 lapsiperheistä lähes 80 % oli avio- tai avoparin muodostamia perheitä. Tilastossa ei kuitenkaan näe sitä onko avio- tai avoparin molemmat vanhemmat lapsen biologisia vanhempia. Uusperheiden osuus lapsiperheistä on 9,2 % (SVT Uusperheet 1990-2012, 2012). Perheistä noin 20 prosenttia on yksinhuoltajaäitien tai –isien muodostamia yhdessä lasten kanssa. (SVT Lapsiperheet tyypeittäin 1950-2012, 2012)

Aviopari ja lapsia	Avopari ja lapsia	Äiti ja lapsia	Isä ja lapsia	Rekisteröity pari ja lapsia
60,9 %	18,6 %	17,6 %	2,8 %	0,1 %

Taulukko 1. Perhesuhteet Suomessa 2012

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Suomessa avioliittoja solmitaan vuosittain keskimäärin 29 000. Sen sijaan avioeroja otetaan vuosittain noin reilu 13 000. Avioerojen määrä on lähes puolet solmittujen avioliittojen määrään. Vuosittaiset avioeromäärät ovat pysyneet lähes samoina 1980-luvun loppupuolelta saakka. (SVT, Sivilisäätyn muutokset 2012.) Noin 25000 – 30000 alaikäistä lasta ja nuorta kokevat vanhempinsa eron vuosittain. Vanhempien eron kokevat eniten alle kouluikäiset lapset. Avioliittojen lisäksi noin joka viides parisuhde reilusta miljoonasta suhteesta on avoliittoja eikä avoliittojen eroista ole tarkkoja tilastoja. Kuitenkin tiedetään, että avoliitot päättyvät herkemmin eroon kuin avioliitot. Helsingissä avoliittojen määrä ja yleisesti eronneisuus on hieman yleisempää kuin muualla Suomessa keskimäärin. (Litmala 2002, 3 – 19.)

Vanhempien ero vaikuttaa eronneisiin puolisoihin ja heidän lapsiin, mutta myös muihin heidän läheisiinsä: ystäviin, tuttaviin ja sukulaisiin. Tämän myötä vanhempien sosiaalisissa verkostoissa voi tapahtua suuria muutoksia ja läheisten ihmisten piiri voi muuttua. Yhteiselämän aikana vanhempien aiemmin erillään olleet sosiaaliset verkostot ovat kietoutuneet yhteisiksi verkostoiksi. Lapsi on isossa roolissa siinä, kuinka suhde säilyy molempien vanhempien sukulaisten kanssa. Lapsi kuitenkin tarvitsee vanhempien ponnisteluja suhteiden ylläpitämiseen. Eroperheiden lapset ovat alttiita sukulaisuussuhteiden hiipumiselle ja näin ollen yhteys esim. toisiin isovanhempiin voi katketa. (Castrèn 2009, 18 – 31.)

Suurimmassa osassa Suomessa tapahtuvissa eroissa, lapset jäävät asumaan äidin luokse ja suhde isään rakentuu ennalta sovittujen tapaamisten varaan. Vaikka suurin osa eronneista isistä säilyttää yhteyden lapsiin, heidän säännöllinen tapaaminen ei takaa hyvää suhdetta heidän välille. Sen sijaan tutkimuksissa on todettu, että isän ja lapsen tapaamisten laadulla, isän taloudellisella osallistumisella ja vanhempien välisellä yhteistyön toimivuudella on merkitystä lapsen hyvinvointiin. (Broberg & Hakovirta 2009, 125 – 139.)

Aino Kääriäinen on haastatellut eronneita vanhempia Lastensuojelun Keskusliiton kehittämishankkeen Neuvo-projektin arvioinnin tueksi. Haastatteluissa oli noussut esille se, että vanhemmuuden uudelleenmuotoutuminen riippui paljon siitä millainen ero on ollut. Vanhemmat jotka ovat miettineet eroa pitkään, ovat ajatelleet sitä myös vanhemmuuden kannalta. Yllätyksellinen ero aiheuttaa koko perheen dynamiikan ja myös vanhemmuuden kovalle koetukselle. Eron jälkeen yleisesti koettiin vanhemmuudessa syyllisyyttä, yksinäisyyttä ja epävarmuutta. (Kääriäinen 2008, 82)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Valitsin opinnäytetyön lähestymistavaksi laadullisen tutkimuksen, jonka tueksi olen myös ottanut toimintaa kuvaavia määrällisiä tilastotietoja. Opinnäytetyöni aineisto on aineistotriangulaatio, sillä olen käyttänyt aineistossa haastattelujen lisäksi erilaisia tilastoja ja asiakirjoja (Eskola & Suoranta 2000, 69). Opinnäytetyötä varten tein vanhemmille yhteensä kaksi ryhmähaastattelua sekä yhdeksän yksilöhaastattelua. Vanhempien haastattelujen lisäksi haastattelin Koillisluotsin työyhteisöä ammattiryhmittäin. Haastattelujen tueksi tutkin Koillisluotsiin tulleet lähetteet, Koillisluotsin toimintakertomukset ja nuoriso-ohjaajien ja terveydenhoitajien toimenkuvaukset sekä sain käytettäväkseni loppuarviointien tulokset vanhempien osalta. Tutkimusluvan on myöntänyt Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskuksen nuorisotoimenjohtaja Tommi Laitio.

Tutkimusmenetelmää päättäessäni valitsin haastattelut, koska mielestäni tällä tavalla sain paremmin vanhempien mielipiteet esiin. Mikäli olisin tehnyt kyselytutkimuksen, en todennäköisesti olisi saanut niin laajaa materiaalia kuin mitä haastattelemalla sain. Myös kyselytutkimuksen vastausprosentti olisi voinut jäädä aika pieneksi ja aineisto suppeaksi sekä sen toteuttaminen olisi ollut hankalaa. Tällöin tuloksia olisin saanut varmimmin tällä hetkellä toiminnassa mukana olevilta vanhemmilta mutta en olisi pystynyt takaamaan jo lopettaneiden vanhempien vastausaktiivisuutta. Henkilökohtainen kontakti jokaiseen haastateltavaan takasi heidän sitoutumisen haastatteluihin osallistumiseen.

Haastattelutilanteet olivat yhdistelmä puoli strukturoitua haastattelua ja teemahaastattelua. Haastattelukysymykset ja aihealueet olin pohtinut etukäteen, mutta en kysynyt kysymyksiä samassa järjestyksessä kaikilta haastateltavilta, vaan pidin huolen siitä, että kaikilta haastateltavilta tuli kaikki kysymykset kysyttyä. (Eskola & Suoranta 2000, 86; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 197.) Haastatteluissa pystyin myös esittämään tarkentavia kysymyksiä mikäli niihin oli tarvetta.

Aineiston analysointiin olen käyttänyt teemoittelua. Haastattelujen pohjalta olen kerännyt aiheittain materiaalia ja sen jälkeen analysoinut sen. Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttavat haastatteluihin osallistuneiden rehellisyys, eli ovatko he pystyneet kertomaan rehellisesti oman mielipiteensä Koillisluotsin toiminnasta. En tuntenut kaikkia haastateltavia etukäteen mutta hekin tiesivät taustani Koillisluotsin työntekijänä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija, tässä tapauksessa minä, on opinnäytetyön keskeinen tutkimusväline (Eskola & Suoranta 2000, 210). Olen pyrkinyt kertomaan opinnäytetyössäni tarkasti tutkimuksen etenemisestä.

4.1 Vanhempien haastattelut

Haastatteluihin osallistui kaiken kaikkiaan 16 vanhempaa, joista 13 oli äitejä ja kolme isää. Haastateltavista yksi henkilö oli maahanmuuttajataustainen. Vanhempainryhmien haastattelut olivat ryhmille, joista toinen kokoontui syksyllä 2012 ja toinen keväällä 2013. Ryhmähaastatteluissa oli yhteensä mukana seitsemän vanhempaa, kaikki äitejä. Yksilöhaastatteluihin osallistui yhdeksän vanhempaa, kuusi äitiä ja kolme isää. Haastatelluista vanhemmista viisi oli avio- tai avoliitossa nuoren toisen vanhemman kanssa. Heidän lisäksi haastattelin 10 yksinhuoltaja äitiä ja yhden yksinhuoltaja isän. Haastattelut tehtiin 30.5. – 4.10.2013 välisenä aikana. Haastattelut olisi kannattanut tehdä mahdollisimman lyhyen aikavälin sisällä, tällöin olisi voinut vielä paremmin pitää kysymykset samanlaisina. Litteroidessa huomasin, että haastattelut olivat painotuneet hieman eri tavalla eri aikaan tehtyjen haastattelujen välillä.

Ryhmähaastatteluissa keskustelun pääpaino oli vertaisryhmän antama tuki vanhemmuudelle sekä yleisesti nuoren prosessin kulku. Ryhmähaastattelussa äitien keskustelu oli vilkasta ja he kertoivat mielestäni hyvin rohkeasti omia mielipiteitä. Yksilö-

haastatteluissa vanhemmat olivat pääosin myös puheliaita ja kertoivat niin positiivisia kuin negatiivisiakin asioita prosessista. Yksilöhaastatteluissa keskustelimme enemmän henkilökohtaisesta vanhemmuuden tuesta ja nuorten prosessin onnistumisesta.

Vanhemmat valikoituivat haastatteluihin työntekijöiden ehdottamina. Haastatteluissa mukana olleet vanhemmat olivat siis tasaisesti kaikkien työntekijöiden perheistä. Haastateltavista viisi vanhempaa olivat minun henkilökohtaisista asiakasperheistä. Pyysin työntekijöitä valitsemaan sellaisia vanhempia, jotka ovat valmiita kertomaan oman mielipiteensä toiminnasta ja vanhemmuuden tuesta. Työntekijät kokivat ehkä hieman vaikeaksi miettiä sopivia haastattelu ehdokkaita, sillä jouduin useita kertoja muistuttamaan heitä vanhempien yhteystietojen saamisesta. Halusin, että muut työntekijät ovat aktiivisesti mukana haastattelijoiden valinnassa, koska heillä on hyvä näkemys siitä kenellä on sanottavaa aiheesta. Toivoin työntekijöitä pohtimaan myös sellaisia vanhempia, joiden nuoren prosessi ei onnistunut suunnitelmien mukaan.

Kaikkiin yksilöhaastateltaviin olin itse puhelimitse yhteydessä, jolloin kerroin heille henkilökohtaisesti opinnäytetyön tarkoituksen sekä aiheista mistä haastattelussa tullaan keskustelemaan ja kuinka kauan haastattelu vie ajallisesti. Kaikki vanhemmat, joilta kysyin suostumusta tulla yksilöhaastatteluun, suostuivat. Ryhmähaastattelut sovittiin yhdessä ryhmäläisten ja heidän ohjaajien kanssa. Itse en ollut kummassakaan ryhmässä ohjaajana.

Vain neljän vanhemman nuoret olivat haastattelu hetkellä aktiivisesti mukana Koillisluotsin prosessissa, kaikilla muilla prosessi oli joko juuri loppumassa tai oli loppunut viimeisen kahden vuoden aikana. Mielestäni oli hyvä, että suurimmalla osalla vanhemmista oli koko Luotsiprosessi jo käyty läpi, joten heillä oli kokonaisnäkemys niin nuorten prosessin kuin vanhemmuuden tuen osalta. Yhden haastatellun vanhemman kolme lasta on ollut mukana Koillisluotsin toiminnassa, jonka vuoksi mukana oli 10 pojan ja 8 tytön vanhemmat.

Kaikki haastattelut vanhemmille tehtiin Koillisluotsin Malmin toimistolla yhtä lukuun ottamatta. Yksi haastattelu tehtiin puhelinhaastatteluna, sillä aikataulumme eivät sopeutuneet yhteen. Yksilöhaastattelut kestivät 15 - 30 minuuttia ja ryhmähaastattelut noin tunnin.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja jokaisen haastattelun aluksi pyysin haastateltavilta luvan nauhoitukseen. Yritin aluksi kirjoittaa samalla joitakin muistiinpanoja haastattelujen yhteydessä mutta hyvin nopeasti huomasin, että keskittymiseni herpaantui helposti itse keskustelusta. Näin ollen luovuin muistiinpanojen tekemisestä ja luotin nauhoitusten onnistumiseen. Yhdessä yksilöhaastattelussa nauhoitus loppui kesken keskustelun, huomasin onneksi asian heti haastattelun jälkeen joten pystyin kirjoittamaan muistiinpanot heti haastattelun jälkeen ylös. Muiden haastatteluiden litteroinnit olen tehnyt kotitietokoneelleni. Haastattelumateriaalia en litteroinut sanasta sanaan, vaan kuunnellessani haastatteluja, kirjoitin opinnäytetyöhön oleellisesti liittyvät asiat ylös. Suorat lainaukset olen tietenkin litteroitu täydellisesti.

4.2 Työyhteisön haastattelut

Työyhteisön haastattelut tehtiin 18.9.2013 Koillisluotsin Malmin ja Pihlajamäen toimistoissa. Haastattelut tehtiin ammattiryhmittäin eli toiminnanjohtajan yksilöhaastattelu, sosiaaliohjaajien ja terveydenhoitajien parihaastattelu sekä nuoriso-ohjaajille ryhmähaastattelu. Haastateltavana oli kaikkiaan 8 työntekijää. Työryhmän sosiaali- ja nuoriso-ohjaajilla sekä toiminnanjohtajalla on vähintään kahden vuoden kokemus Luotsityöstä. Molemmat terveydenhoitajat sen sijaan ovat aloittaneet työskentelyn Luotsissa tämän vuoden aikana.

Haastattelut kestivät 15 – 30 minuuttia. Työntekijöiden haastatteluissa halusin tietää mitä heidän mielestä vanhemmuuden tuki tarkoittaa, miten paljon vanhemmuuden tukeen menee keskimäärin aikaa ja mitä kehittämistä he näkevät siinä olevan.

5 VANHEMMUUDEN TUKI KOILLISLUOTSISSA

Vanhemmuuden tukea ei ole määritelty selkeästi Koillisluotsin toiminnassa. Työntekijöiden kesken olemme käyneet paljon keskustelua siitä, miten kukin työntekijä itse kokee vanhemmuuden tuen. Pitäisikö sitä olla enemmän vai vähemmän? Millaiset

taidot meillä itse kenelläkin on tehdä vanhemmuuden tukea? Onko se edes meidän tehtävä?

Koillislutsin esitteessä määritellään vanhemmuuden tuki seuraavalla tavalla: ”Vanhemmille annetaan tukea vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Nuoren tukiverkosto osallistuu kasvatukseen yhdessä vanhempien kanssa.” (Luotsin esite, 2013.) Esitteen määritelmä on laaja mikä antaa työntekijöille sekä myös vanhemmille väljyyttä toteutukseen. Työntekijöiden kanssa käydyissä keskusteluissa nousi kuitenkin toive siitä, että vanhemmuuden tuki olisi hyvä kirjoittaa auki pääpiirteittäin. Tiukkaa rajausta ei koeta tarvittavan, mutta yhteistä ymmärrystä sitäkin enemmän.

Vanhemmuuden tuki työntekijöiden mielestä on keskustelua vanhempien kanssa joko puhelimitse tai sähköposteilla. Keskustelujen lisäksi vanhempia tavataan verkostoissa ja satunnaisesti muutenkin. Vanhempiin tutustutaan prosessin alussa paremmin kotikäynneillä. Kotikäynnin tarkoituksena on tutustua paremmin vanhempiin ja perheeseen. Tällöin kartoitetaan perheen tilannetta ja keskustellaan vanhempien toiveista ja ajatuksista Luotsiprosessista ja heidän omista tavoitteista prosessin suhteen. Kotikäynnillä perheenjäsenten suhteet ovat mahdollisimman luonnolliset ja tapaamisen aikana näkee jonkin verran perheen arjen toimivuutta. Koti on perheen yksityisaluetta, jossa perheellä on oikeus suojella yksityisyyttään ja omaa elämäntapaansa (Järvinen ym. 2012, 164). Suurin osa Koillislutsin perheistä suhtautuu kotikäyntiin myönteisesti, mutta on joitakin tapauksia vuosien aikana ollut, jolloin perhe ei ole päästänyt työntekijöitä kotiinsa. Silloin pyrimme järjestämään perheen tapaamisen Koillislutsin toimistolle.

Kaksi kertaa vuodessa järjestämme vanhemmille mahdollisuuden osallistua vertais-
tuelliseen vanhempainryhmään. Vertaisuus muodostuu kun samankaltaisten elämänvaiheiden ja kokemusten läpikäyneet ihmiset kohtaavat, Luotsissa murrosikäisten nuorten vanhemmat. Vertaisryhmien tavoitteena on edistää ryhmäläisten hyvinvointia ja jaksamista. Vertaisryhmässä osallistujat voivat käsitellä ryhmäläisille yhteisiä asioita sekä saada tukea, ymmärrystä ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. (Peitsalo 2008, 21; Pesonen 2006, 81.)

Ryhmiä vetää yleensä yksi Luotsin työntekijä sekä yksi yhteistyökumppaneiden työntekijä. Yhteistyökumppaneina vanhempainryhmissä ovat olleet mm. perheneuvola, lastensuojelu ja Helsingin uusi yhteiskoulu. Ryhmät kokoontuvat 8-10 kertaa 1½ tunnin ajan. Ennen ryhmän aloittamista ryhmän ohjaajat haastattelevat ryhmään ilmoittautuneet vanhemmat. Tällä toiminnolla pyritään sitouttamaan vanhemmat ryhmän toimintaan sekä kartoitetaan vanhemman toiveita vertaistuellisen ryhmän sisällöistä. Vanhempainryhmien haasteena on ollut saada vanhempia sitoutumaan ja innostumaan ryhmään. Vanhempien motivoiminen ryhmämuotoiseen toimintaan on ollut haasteellista. Usein vanhemmat eivät koe osallistumista tarpeelliseksi tai osallistuminen on vaikea sisällyttää omiin arjen aikatauluihin.

Vanhemmilla itsellään on myös suuri merkitys siihen millaista tukea hän meiltä saa ja millaisen tuen tarpeessa hän on. Toimintaa markkinoidaan vanhemmille nuorten tukipalveluna, mikä osaltaan voi antaa sellaisen kuvan, että me työskentelemme vain nuorten kanssa. Luottamussuhteen karttuessa sellaiset vanhemmat, jotka myös haluavat apua sitä uskaltavat myös pyytää. Kun vanhemmat kokevat olevansa hyväksytyjä omina itsenään, heillä on parempi mahdollisuus käsitellä perheen tilannetta työntekijän kanssa ja löytää uusia toimintatapoja (Pesonen, A. 2006, 156). Emme pysty antamaan tukea vanhemmuuteen mikäli vanhempi itse ei ole vastaanottavainen ja halukas työskentelemään asian eteen. Vanhemmuus nähdään usein pyhänä sekä yksityisenä asiana (Saurama 2002, 224), joten siihen puuttuminen tai avun vastaanottaminen voi tuntua vaikealta.

Miten Koillisluotsin tarjoama tuki on erilaista verrattuna esimerkiksi sosiaalipalveluiden tarjoamaan perhetyöhön? Perheen parhaaksi – perhetyön arkea kirjassa perhetyöhön määritellään kuuluvan mm. seuraavia asioita; perheen tuen tarpeen selvittäminen, kotikäynnit, perheen omien voimavarojen tunnistaminen sekä tukiverkkojen vahvistaminen, neuvonta ja ohjaus, lastenhoitoapu ja voimavara- ja ratkaisukeskeiset keskustelut. (Järvinen ym. 2012, 15.) Luotsin tarjoama tuki ei ole näin kokonaisvaltaista kuin mitä esim. lastensuojelun tarjoama perhetyö on. Meidän ensisijaisena tehtävänä on toimia kuulevana korvana sekä peilinä nuoren ja vanhempien tilanteissa. Työntekijät pyrkivät vahvistamaan perheen omia voimavaroja sekä löytämään yhdessä perheen kanssa uusia toimintamenetelmiä haastaviin tilanteisiin. Ensisijaisesti

pyrimme keskittymään niihin asioihin vanhemmuudessa mitkä nousevat mukana olevan nuoren kautta.

Vanhempien ja perheiden kanssa tiivis työskentely ei ole kovin tavallista nuorisotyössä. Nuorisotyön tarjoamat palvelut ovat pääsääntöisesti suunnattu pelkästään nuorille ja vanhempien kanssa ollaan harvoin yhteydessä. Vanhempien tukeminen ja koko perheen huomioiminen on kompensaatiofunktion näkökulmasta oleellinen osa nuoren tukemista. Varsinkin nuorten elämänhallintataitojen korjaamisessa nuori tarvitsee myös omien vanhempien tukea. Vanhempien kanssa käydään keskusteluja siitä, kuinka he voivat olla nuoren tukena.

5.1 Koillisluotsin asiakasperheet

Useimmiten lähetteet Luotsitoimintaan tulevat koulujen kuraattoreilta ja lastensuojelun tai perheneuvolan sosiaaliohjaajilta ja sosiaalityöntekijöiltä. Lähetteen tekijä kertoo nuoren tilanteesta kodin, koulun ja vapaa-ajan näkökulmasta. Lähettäjä on yhteydessä vanhempiin ennen lähetteen tekemistä Koillisluotsiin. Lähetteen tekohetkellä perheellä itsellä tulisi olla edes jonkinlaista mielenkiintoa lähteä mukaan Luotsin toimintaan.

Usein lähetteessä olevat tiedot eivät kuvaa perheen todellista tilannetta. Lähettävän tahon työntekijä ei välttämättä tiedä kaikkia asioita perheistä, jonka vuoksi esim. päihde- tai muut ongelmat selviävät vasta jälkikäteen. Itsellä on ollut tunne, että meillä on paljon mukana mielenterveys- tai päihdeongelmaisia vanhempia, mutta läheteiden perusteella ne ovat pieni osa mukana olevista vanhemmista. Kävin läpi 436 lähetettä, joista vain 16 lähetteessä oli maininta vanhempien mielenterveysongelmista ja 24 oli maininta vanhempien päihdeongelmasta. Syitä on varmasti monia miksi tieto ei kulje lähettäjältä meille lähetettä tehdessä. Perheiden haasteet ja ongelmat eivät välttämättä kantaudu niin selvästi esimerkiksi kouluille. Osa lähettäjistä voi myös ajatella, että kyseisistä ongelmista kertominen rikkoo vaitiolovelvollisuutta. Viranomaisten välinen tiedonkulku on yhä ajoittain haastavaa monimutkaisten salassapitosäännösten takia. Sisäministeriön asettaman työryhmän lausunto salassapito-

säännösten muuttamisesta valmistuu vielä tämän vuoden loppuun mennessä. (Keski-Uusimaa 2013, 14.)

Perheet kokevat usein meidät ei viranomaisina ja päästävät työntekijät mukaan perheen elämään. Vanhempien luottamus työntekijöihin näkyy siinä, että pikkuhiljaa perheen ongelmat tulevat näkyville ja välillä tukea tarvitaan enemmän kuin mitä meidän toiminnalla on mahdollista tarjota. Meidän tehtävä on tällöin ohjata vanhempia / perhettä oikean tuen piiriin esimerkiksi lastensuojeluun, perheneuvolaan tai mielen-terveyspalveluihin.

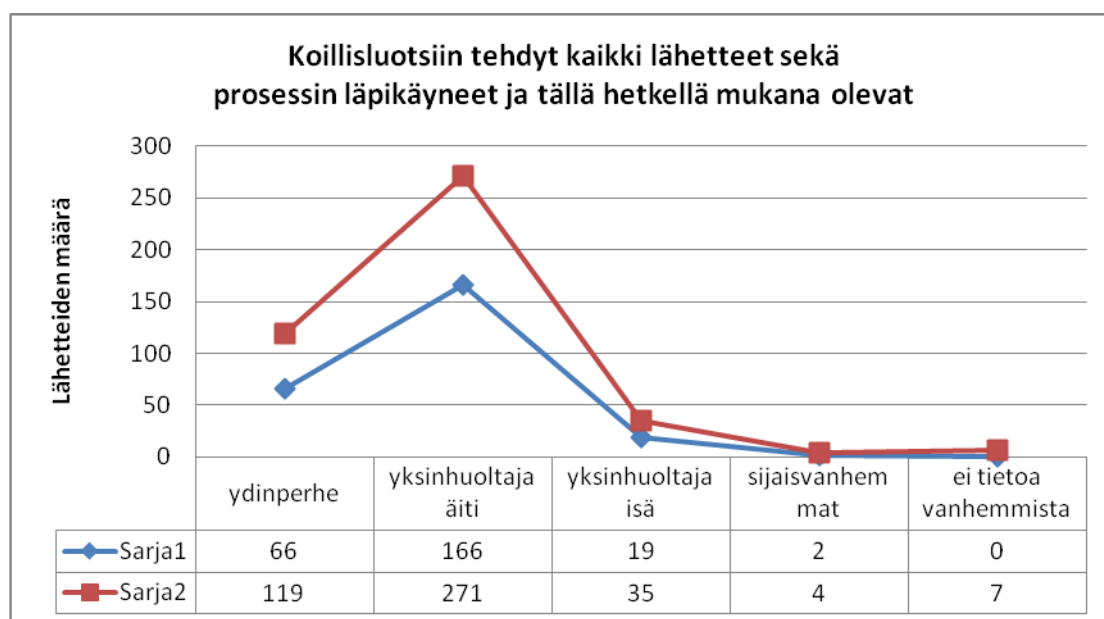
Lähetteiden tietoja katsoessa havahduin siihen kuinka vähän lopulta tiedämmekään perheistä. Yleisesti perheestä on mainittu onko vanhemmat yhdessä vai eronneet ja onko nuorella sisaruksia. Joissakin lähetteissä on myös enemmän tietoa esimerkiksi nuoren ja vanhempien välisestä suhteesta.

Kävin läpi 436 lähetettä, jotka ovat tulleet Koillisluotsiin aikavälillä 2006 - 18.9.2013. Käymieni lähetteiden mukaan Koillisluotsiprosessin on käynyt läpi 172 nuorta ja syyskuun lopussa toiminnassa oli mukana 61 nuorta. Lähetteiden ja Webropolin lopettaneiden nuorten loppuarviointien määrää en saanut täsmäämään. Lähetepapereiden arkistoinnissa työntekijät eivät ole olleet tarpeeksi huolellisia. Asiaa selvitellessäni yhdessä Kohdennetun nuorisotyön toimiston nuorisosihteerin Tua Heimosen kanssa, havaitsimme että muutama lähete on aikojen saatossa kadonnut ja osa keskeyttäneiden prosesseista on arvioitu Webropolin. Webropolissa on siis 187 nuoren tulokset, eli 15 nuorta enemmän lähetteistä saatuun lukuun verrattuna.

Lähetteistä 203 olivat joko prosessin keskeyttäneitä tai nuoria joiden prosessi ei ole alkanut ja hylättyjä lähetteitä. En erittele tässä mitkä lähetteet olivat hylättyjä tai ei-alkaneita, sillä niiden arkistoinnissa ei ole ollut yhtenäistä tapaa, enkä näin ollen saa tarkkoja lukuja, jotka olisivat totuudenmukaisia.

Lähetteiden tekovaiheessa ydinperheessä on asunut vain 27 % nuorista. Sen sijaan yksinhuoltaja äitien kanssa asui 62 % ja yksinhuoltaja isien kanssa 8 %. Tämän lisäksi 1 % nuorista asui sijaisvanhempien kanssa ja 2 % lähetteissä ei ollut tietoa vanhemmista ollenkaan. Sen sijaan jos tarkastelee niitä lähetteitä, jotka ovat toteutu-

neet kokonaisvaltaisesti sekä tällä hetkellä toiminnassa mukana olevat nuoret, prosenttiluvut ovat hyvin samankaltaiset kuin mitä kaikista läheteissä. Prosessin läpikäyneet tai tällä hetkellä mukana olevat nuorten perhetausta on seuraava; 28,5 % asuu ydinperheessä, 63 % yksinhuoltaja äidin kanssa, 8 % yksinhuoltaja isän kanssa ja 0,5 % sijaisperheessä. (Taulukko 2) Vanhemmuuden tuen kannalta on hyvä huomioida, että noin 70 % vanhemmista kasvattaa lapset pääsääntöisesti yksin ja heidän tarvitsema tuki on erilaista kuin sellaisten vanhempien tarve, jossa on kaksi kasvattajaa.

Taulukko 2. Koillisluotsiin tulleet lähetteet vuosina 2006-2013.

Taulukossa 2 sarja 1 tarkoittaa Koillisluotsin prosessin läpikäyneitä nuoria ja syyskuussa aktiivisesti mukana olevia nuoria. Sarja 2 sen sijaan kertoo kaikkien Koillisluotsiin tulneiden läheteiden määrät.

Yksinhuoltajien määrä on yhteensä 309 kaikki lähetteet mukaan lukien. Kirjasin ylös myös sen, mitä läheteissä sanottiin yksinhuoltajaperheen lapsen etävanhemmasta. Läheteiden mukaan 185 nuorella on jonkinlainen suhde etävanhempaan. Suhteen laatu vaihteli säännöllisistä tapaamisista satunnaisiin, esim. kerran vuodessa tapaamisiin. 111 nuoren kohdalla tulkitsin, ettei heillä ole kuin yksi vanhempi. Läheteissä syinä etävanhemman poissaoloon oli mm. se, ettei toinen vanhempi ole missään te-

kemisissä nuoren kanssa, toinen vanhemmista oli kuollut tai vankilassa. 13 läheteessä ei ollut mainintaa etävanhemmasta.

Kuten olen edellä havainnollistanut, avioerojen määrä näkyy huomattavasti meidän toimintaan tulevien nuorten perhetaustoissa. Perheiden tilanteet ovat toki kovin erilaisia meidän toimintaan tultaessa. Vanhempien erosta voi olla aikaa jo useita vuosia tai nuori on keskellä vanhempien erokriisiä. Niin nuoren kuin vanhempien tuki on kovin erilaista eri elämäntilanteissa.

Koillisluotsin toiminnassa on jonkin verran mukana myös maahanmuuttajataustaisia - sekä monikulttuurisia perheitä. Läheteiden mukaan Koillisluotsiin on tullut 42 lähetettä maahanmuuttajaperheestä ja 37 lähetettä perheestä jossa toinen vanhemmista on ulkomaalaistaustainen.

6 VANHEMPIEN HAASTATTELUIDEN TULOKSET

Tässä luvussa kerron vanhempien haastatteluiden sekä vanhemmilta muuten saatujen tietojen tuloksista nuorten prosessin sekä vanhemmuuden tuen näkökulmasta. Lopuksi esittelen tulokset asiakastytyvyydestä sekä kerron vanhempien mielipiteen Koillisluotsi toiminnan kumppanuussuhteesta vanhempien kanssa.

6.1 Vanhempien näkemyksiä nuorten prosessista

Luotsitoiminnan ehdottomana vahvuutena vanhemmat toivat haastattelussa esille nuorten prosessin joustavuuden. Nuoret otetaan huomioon yksilöllisesti ja jokaiselle tehdään omanlainen polku. Pystymme tarjoamaan nuorille monipuolista tekemistä, elämyksiä ja kokemuksia. Vanhemmat arvostivat sitä, että me pystymme tarjoamaan sellaisia toimintoja, jotka ovat taloudellisesti edullisia sekä ideoita uusiin harrastusmahdollisuuksiin. Toiminta on nuorten toiveista lähteviä arkisten asioiden tekemistä.

”Mittatilauspalvelu, toimi paremmin kuin olisin kuvitellutkaan. Ei rankaisemalla tai pakottamalla yritetä saada muutosta, vaan houkutellaan nuori mukaan ja annetaan hänelle vastuuta keksiä ratkaisut tilanteisiin. Aikuisilla on kuitenkin koko ajan langat käsissä eikä sokeasti suostuta kaikkeen.”

”Mun mielestä parasta tässä toiminnassa oli se, että lähetettiin kattomaan ihan räätälöitiin sen lapsen ja sen perheen tarpeisiin sitä toimintaa ja muuta, että se ei ollu mikään massajuttu. Mennään eteenpäin lapsen ehdoilla eikä millään massasysteemillä.”

Vanhempien näkemykset tukevat siinä, että toimintamme kattaa nuorisotyön eri tehtäviä, varsinkin kompensatiofunktioita ja personalisaatiofunktioita. Meidän toiminnassa kompensatiofunktio toteutuu nuoren omien sekä tarvittaessa myös koko perheen elämänhallintataitojen kehittämisessä sekä nuorten sosiaalisten taitojen harjaantumisessa, jonka myötä he pystyvät paremmin olemaan osallisena omien tai yhteisöllisten asioiden vaikuttamisessa. Personalisaatiofunktion näkökulma on nimenomaan nuoren tarpeista lähtöisin oleva toiminta sekä yksilöiden ainutlaatuisuuden tunnistaminen ja sen vahvistaminen. (Nieminen 2007, 24 – 25.)

Nuorten ryhmätoiminta koettiin haastateltavien vanhempien mielestä pääasiassa hyvänä ja nuoren kehitystä eteenpäin vievänä asiana. Ryhmätoiminnan kautta vanhemmat kokivat nuorten saaneen rohkeutta lähteä kodin ulkopuolelle, sosiaalisia taitoja sekä tutustumista erilaisiin vapaa-ajan palveluihin. Haastatteluissa nousi esille myös neljän nuoren kohdalla olleet huonot kokemukset ryhmästä. Huonot kokemukset johtuivat, joko siitä, että emme pystyneet tarjoamaan heille sopivaa ryhmää tai nuori itse ei ollut valmis ryhmätoimintaan. Kolmen nuoren kohdalla ei ole haluttu lainkaan osallistua ryhmätoimintaan, vaan he ovat halunneet tuen nimenomaan työntekijän kanssa kahdenkeskisistä keskusteluista.

Haasteena ryhmien aloittamisessa on vuosien aikana ollut paljon. Koillisluotsissa olevia nuoria on rajallinen määrä ja nuoret aloittavat toiminnan non stopina eli nuorten prosessit ovat hieman eri vaiheessa jatkuvasti ja tarve olla mukana ryhmätoiminnassa on nuorten kohdalla erilaiset. Tulevaisuudessa olisi varmasti hyvä myös rauhoittaa nuorten alkuvaihe prosessista tutustumiseen ja erilaisten yhteisten retkien kautta tutustuttaa nuoria toisiinsa. Ryhmän prosessi voisi olla hieman lyhyempi kestoinen, mikäli nuoret ovat entuudestaan jo jollakin tavalla tuttuja toisilleen.

Vanhempien mielipiteet jakaantuivat melko voimakkaasti keskusteltaessa prosessin kestosta. Neljän vanhemman mielestä vuoden kestävä prosessi oli sopivan mittainen. Heidän mielestä oli hyvä, ettei prosessia jatkettu vaikka kaikki tavoitteet eivät olleet siihen mennessä tavoitettu, nuoren prosessi muutoin oli kuitenkin edennyt lähtötilanteesta toiveiden mukaan. Kuuden vanhemman mielestä prosessi loppui aivan liian aikaisin. Heidän mielestä nuori olisi tarvinnut jatkotukea, joko hitaasti lähteneen prosessin vuoksi tai vanhemmilla oli tunne, että prosessi on vielä kesken. Voi ehkä miettiä näiden vanhempien ja heidän perheiden kohdalla myös sitä, onko perhe ollut tuettavissa Luotsiin tullessa ennaltaehkäisevästi vai olisivatko he jo alusta asti tarvinneet vahvempaa tukea nuorelle ja itselleen. Osan kohdalla Luotsista oli tullut heille turva, joka ohjaa vanhempia toimimaan nuoren kanssa uudella tavalla ja pelko oli enemmänkin siinä pärjäävätkö he jatkossa ilman tukea omien voimavarojen varassa. Muutama vanhemmista olisi toivonut, että tuki olisi kestänyt reilusti pidempään kuin mitä tällä hetkellä on mahdollista eli noin 2-3 vuotta. Kaksi vanhemmista olisi toivonut myös toiminnan alkaneen aikaisemmin 10-11-vuotiaana. He perustelivat ajatusta siten, että nuoremmalla iällä olisi vielä helpompi vaikuttaa nuoren ajatuksiin ja tekoihin ja ohjata nuoren kehitystä oikeaan suuntaan.

Verkostotyöskentely sai vanhemmilta sekä positiivista että negatiivista palautetta. Positiivisena asiana pidettiin sitä, että nuoren kasvua tukemassa olevat aikuiset näkivät säännöllisesti ja istuivat saman pöydän äärellä. Yksi vanhempi nosti hyvänä asiana esille sen, että nuori kuulee useamman aikuisen olevan vanhempien kanssa samaa mieltä esim. rajojen kanssa. Nuori kuulee, ettei äidillä ole tiukempia rajoja kuin mitä muilla vanhemmilla ja vanhempi taas saa vahvistusta oman linjan pitämiseen. Osa vanhemmista piti hyvänä asiana sitä, että nuori kuulee positiivista palautetta useammalta aikuiselta samanaikaisesti. Haastatteluissa nousi esille myös Luotsin ohjaajan rooli verkostossa nuoren puolestapuhujana ja puolen pitäjänä.

Huonoksi tai kehitettäväksi asiaksi vanhemmilta nousi vahvasti tavoitteiden asettamisen haasteet. Vanhemmat kokivat, ettei nuori kykene prosessin alussa asettamaan itselle tavoitteita, vaan tavoitteet tulevat pääasiassa Luotsin ohjaajan, vanhempien ja verkoston muilta aikuisilta. Vanhempien mielestä olisi alkuprosessin aikana hyvä rauhoittaa toiminta tutustumiseen ja sen jälkeen nuori olisi valmiimpi kertomaan omia mielipiteitä tavoitteiden suhteen. Kaksi vanhemmista olisi halunnut myös tavata ver-

koston jäseniä ilman nuorta, sillä he kokivat, ettei nuoren läsnä ollessa voinut puhua niin avoimesti asioista kuin mitä olisi haluttu.

Tavoitteet ovat tärkeä osa nuoren prosessin eteenpäin viemisessä sekä niiden mukaan arvioimme myös nuoren prosessin onnistumista Luotsitoiminnan lopussa. Haastatteluissa kysyin vanhempien arviota siitä, kuinka hyvin heidän kohdalla tavoitteet saavutettiin. Vanhemmista 5/16 arvioi, että tavoitteet saavutettiin täysin. 9/16 vanhemmista koki, että tavoitteet saavutettiin lähes kokonaan tai osittain. Yhden vanhemman nuori on vasta aloittanut prosessin, joten vielä ei voinut arvioida toteutumista ja yhden nuoren vanhempi oli sitä mieltä, ettei tavoitteita saavutettu. Hänen mukaan nuoren prosessi lähti liian nopeasti liikkeelle, nuori aloitti ryhmässä mutta ei ollut itse valmis siihen sitoutumaan. Tämä vaikutti kaikin puolin nuoren motivaatioon Luotsitoimintaa kohtaan.

Jokaisen nuoren kohdalla prosessin lopussa verkoston jäsenten ja nuoren kanssa teemme monitahoisen loppuarvioinnin. Arvioinnin täyttää kaikki verkoston jäsenet. Loppuarviointi tehdään yleisesti viimeisessä verkostotapaamisessa paperisena. Luotsin työntekijä siirtää arviointien vastaukset Webropol ohjelmaan verkoston jälkeen. Opinnäytetyötäni varten olen saanut Koillisluotsin loppuarviointien Webropol yhteenvedon kohdennetun nuorisotyötoimiston nuorisosihteerin Tua Heimoselta. Yhteenvedossa on 187 nuoren loppuarviointien tulokset. Vanhemmista loppuarviointeihin on vastannut 182 huoltajaa.

Loppuarvioinnissa arvioidaan miten nuoren prosessissa asetetut tavoitteet on saavutettu. Verkostossa jäsenet yhdessä miettivät mitä tavoitteita on asetettu ja miten ne on prosessin aikana saavutettu. Tavoitteet arvioidaan asteikolla 0 – 2, tavoitteita ei ole saavutettu, tavoitteet on saavutettu osittain tai tavoitteet on saavutettu. Jokainen vastaaja arvioi itsenäisesti yhdessä käydyn keskustelun pohjalta tavoitteiden onnistumisesta. Taulukosta 3 nähdään vuosittain vanhempien arviot siitä, kuinka hyvin tavoitteet on heidän mielestään saavutettu.

Vuosi	Koti	Koulu	Vapaa-aika
2007	1,34	1,39	1,53
2008	1,26	1,35	1,61
2009	1,18	1,19	1,27
2010	1,21	1,22	1,53
2011	1,42	1,39	1,29
2012	1,19	1,28	1,49
2013	1,38	1,22	1,56

Taulukko 3. Vanhempien vastaukset nuorten tavoitteiden toteutumisesta

Vanhempien webropolista saatujen vastausten perusteella nuorten tavoitteet on saavutettu parhaiten vapaa-ajan osalta. Hyvä tulos johtuu mielestäni siitä, että toimintamme painottuu nuorten vapaa-aikaan ja näin ollen nuori saa toimintamme kautta mielekästä tekemistä sekä uusia kokemuksia vapaa-ajanviettoon. Joidenkin nuorten kohdalla toimintamme kautta olemme pystyneet kiinnittämään nuoren uuden harrastustoiminnan pariin, joka jatkuu myös Luotsitoiminnan päätyttyä.

Kodin ja koulun tavoitteet on saavutettu lähes yhtä hyvin mutta kuitenkin pääsääntöisesti heikommin kuin vapaa-ajan tavoitteet. Voisiko näiden tavoitteiden huonompi saavuttaminen johtua esimerkiksi nuoren omasta kriittisestä / negatiivisesta suhtautumisesta. Koti ja koulu edustavat nuorelle haasteellista yhteisöä, joka monen kohdalla aiheuttaa negatiivisia tunteita.

Murrosikäinen nuori ailahtelee lapsuuden riippuvuuden ja nuoruuden itsenäistymisen välillä, hän toisaalta kaipaa turvaa ja huolenpitoa vanhemmilta ja toisaalta totaalista itsenäistymistä (Sinkkonen 2010, 54). Murrosiän irtaantumisprosessissa vanhempien kanssa vuorovaikutuksen parantaminen on haasteellista kenelle tahansa nuorelle. Nuoren on myös vaikea muuttaa omaa käyttäytymistään koulussa, missä on toiminut tietyllä tavalla jo pidemmän aikaa.

Tavoitteiden saavuttamiseen on yhtenä merkittävänä tekijänä myös se millaisia tavoitteita asetetaan. Onko tavoitteet saavutettavissa ja kuinka verkoston jäsenet sitoutuvat omalta osaltaan työskentelemään tavoitteiden eteen. Koulu ja koti tavoitteet vaativat usein panostusta näiden yhteisöjen muiltakin jäseniltä ei ainoastaan Koillisluotsin toiminnassa mukana olevalta nuorelta.

Haastatteluissa keskustelimme vanhempien kanssa siitä, mikä on heidän oma osuus nuorten tavoitteiden toteutumisessa. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, ettei heidän osuus ole ollut kovinkaan suuri, vaan ansiot ovat nuoren ja työntekijän yhdessä tekemiä. Vanhempien vastauksista nousi rooli toimia motivaation ja keskustelun ylläpitäjänä, kannustajana sekä ohjaajana oikean suunnan löytämisessä. Joidenkin nuorten kohdalla on vanhempien pitänyt toimia myös pakottajana, erityisesti leireille lähdössä. Yksi vanhemmista koki, että hänen piti perääntyä nykyisestä roolistaan, jotta nuori onnistui omassa prosessissaan.

”Muuttaa vanhempana rooli semmosesta puolesta tekemisestä ja yli huolehtimisesta, semmonen että ennemminkin rohkaisee ja kannustaa eli etäännyttää itteeni ja pitää niitä rajoja et hei, nää on sun vastuut ja mun vastuut on tässä. Et ei lipsu niissä. Ja mäkin oon ehkä melkein 100 prosenttisesti onnistunut siinä...”

”On muuten vaikee sanoo. Siis tottakai mä varmaan oon yrittänyt niitä ohjata sit kotona siihen suuntaan että päästään niihin ja jollain tavalla niitten kanssa keskusteluissa pohtinut niinku näitä juttuja, mikä mättää ja mihin suuntaan pitäis mennä. Koska kaikki ne tavoitteet on semmosia että niillä pitää itellä se naksahdus käydä, jotta päästään sinne.”

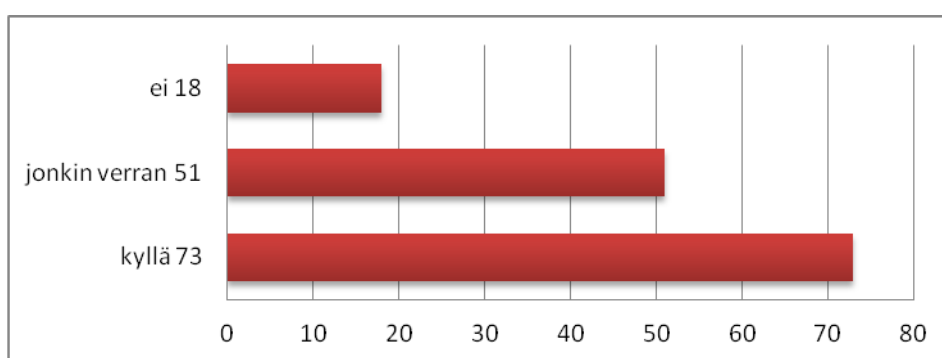
Jotta Luotsitoiminta onnistuu, vanhemman on oltava kiinnostunut nuoren tekemisistä ja tekemättä jättämisistä. Hänen tulee toimia kannustajana, motivoijana ja välillä myös puskea nuorta eteenpäin. Vuosi on pitkä aika ja nuoren motivaatio toimintaa kohtaan on yleensä aaltoileva, joten vanhemmilla on iso rooli olla tukena koko prosessin ajan. Nuori tarvitsee perään katsomista ja hieman muistuttamista omista vastuistaan Luotsitoimintaa kohtaan. (Juvakka 2005, 24.)

Vanhemmat ovat nähneet monenlaisia muutoksia omissa nuorissaan Luotsiprosessin jälkeen. Haastatteluissa nousi esille mm. keskinäisen dynamiikan muutokset kotona nuoren ja vanhemman välillä, aggressiivisen käyttäytymisen vähenemisenä ja vuorovaikutus nuoren ja vanhemman välillä parantunut. Yhden nuoren kohdalla Luotsi toiminnan myötä nuori on alkanut kapinoimaan vanhempiaan vastaan ja käyttäytymään huonosti. Se ei yleisesti tietysti ole tavoiteltavaa mutta tässä tilanteessa oli kyseessä hiljainen nuori, joka ei sanonut vanhemmilleen vastaan ja piti huolen, ettei rasita vanhempia omien huolien tai mielipiteiden kanssa. Tällä itseluottamuksen kohentumisella saatiin nuoren irtautumisprosessi käyntiin.

6.2 Vanhempien näkemyksiä vanhemmuuden tuesta

Haastatteluissa selvisi, että vanhemmat eivät ole osanneet odottaa juuri mitään vanhemmuuden tukea Koillisluotsilta. Osa vanhemmista on ajatellut alussa Luotsin olevan nuoren oma prosessi ja näin ollen vanhemmuuden tuki on ollut hyvä lisä. Vanhemmat eivät yleisesti tienneet Luotsitoiminnasta mitään ennen prosessin alkua. He peräänkuuluttivat positiivisen markkinoinnin tärkeyttä. Heidän mielestä toiminnasta olisi hyvä markkinoida enemmän, mikä vähentäisi yleisesti niin nuorten kuin vanhempienkin leimaantumisen pelkoa.

Vuodesta 2008 lähtien vanhemmat ovat vastanneet loppuarvioinnissa kysymykseen ”Saitko Luotsi-toiminnalta kasvatuksellista tukea vanhemmuuteen?” Kysymykseen on saatu vastaukset 142 huoltajalta. Vastausvaihtoehtoja kysymykseen on kolme; kyllä, jonkin verran tai ei. Mikäli vanhempi on vastannut kysymykseen kyllä tai jonkin verran, hänellä on mahdollisuus määritellä tarkemmin, minkälaista tukea hän on saanut. 142 vanhemmasta vain 18 (12,7 %) on ollut sitä mieltä, ettei ole saanut lainkaan tukea omaan vanhemmuuteensa. Mukaan täytyy toki ottaa huomioon myös se, että 30 vanhempaa on jättänyt vastaamatta kokonaan kysymykseen. Vastaaajista 51,4 % on kokenut saaneensa tukea ja 35,9 % on kokenut saaneensa jonkin verran tukea. Taulukosta 4 näkyy vanhempien vastausten jakautuminen.

Taulukko 4. Saitko Luotsi-toiminnalta kasvatuksellista tukea vanhemmuuteen?

Osa vastanneista vanhemmista on kertonut millaista vanhemmuuden tukea he ovat saaneet. Useimmat ovat kokeneet saaneensa tukea keskusteluista yhdessä työntekijän tai muiden vanhempien kanssa vanhempainryhmässä tai vanhempainilloissa.

Keskustelut ovat usein koskeneet murrosikää, kasvatustodeja, neuvoja vaikeisiin tilanteisiin tai käytännön vinkkejä.

”Tukea omille kasvatustodeilleni ja hyviä neuvoja, apua toimintaan, harrastuksiin ja seuraa myös. Erinomaista yhteistyötä.”

”Luotsille saattoi aina soittaa ja kertoa huolista, joita nuori ja luotsi sitten saattoivat keskustella.”

”Ideoita, tiettyjen asioiden kanssa ”ahaa”-elämyksiä.”

”Arvostava asenne, keskustelua, erilaisia näkökulmia”

”Oli toinen ihminen jakamassa vastuuta nuoresta. Olen kokenut Luotsin työntekijän tuen erityisen tarpeellisenä. Tyttäreni on oppinut luottamaan työntekijään ja erityisesti oppinut puhumaan asioistaan. En tiedä missä tyttäreni olisi ilman Luotsia / työntekijää. Onneksi siis meillä, siis tyttärelläni, oli tämä mahdollisuus. Iso kiitos.”

”Oikeasti kuunnellaan ja otetaan vakavasti se mun ongelma, tai ihan mikä tahansa asia, mut yleensä ne on ongelmia mistä nyt juteltiin. Jokainen, niinku, antoi semmoisen kuvan ainakin, että mä olen tässä nyt sua ja sun asioita varten. Ei tullut sellaista tunnetta missään vaiheessa että vain toisella korvalla kuunnellaan.”

Näistä muutamista vastauksista näkee mielestäni oleellimmat asiat siitä, mitkä ovat vahvistaneet näiden vanhempien vanhemmuutta. Me olemme perheen ulkopuolisia ihmisiä, kenen kanssa voi keskustella nuoreen liittyvistä asioista. Toimimme vanhempien peileinä erilaisissa tilanteissa ja kerromme myös nuoren näkökulmia asioista, tavallaan olemme tulkkeja vanhempien ja nuorten välillä. Yksi vanhempi koki myös helpottavana asiana sen, että sai luvan ettei tarvitse olla täydellinen vanhempi vaan voi hieman höllätä. Hyväksytyksi tulemisen kokemus auttaa vanhempia kohtaamaan haasteet ja ottamaan myös tukea vastaa (Pesonen 2006, 162). Haastatte- luissa nousi esille se, kuinka tärkeää on jo pelkästään tieto siitä, että on ihminen kelle voi soittaa tarpeen tullen. Vanhemmat kokivat mukavana asiana sen, että heille soitettiin säännöllisesti ja kysyttiin mitä kuuluu. Niin nuorisotyössä muutoin kuin koulu- luitakin yhteydenpito vanhempien kanssa on epäsäännöllistä ja yhteydenotto kotiin tulee yleensä silloin kun nuori on tehnyt jotain väärin. Me pyrimme aktiivisella yhteydenpidolla vahvistamaan vanhempien luottamusta meihin ja siihen että vanhempi on tietoinen nuoren tilanteesta. Samalla on hyvä mahdollisuus kysyä myös vanhempien vointia.

Osa yksinhuoltajaäideistä nosti esiin miespuoleisten työntekijöiden tärkeän aseman poikien kasvatuksessa. Heidän mielestä miestyöntekijä antoi pojille positiivisen miehenmallin, jota heillä ei ole jokapäiväisessä elämässä. Meillä on työryhmässä ollut hyvä tilanne koko ajan miestyöntekijöiden suhteen, joten olemme hyvin usein pystyneet kohdistamaan miestyöntekijän panoksen yksinhuoltajaäitien pojille.

Vanhemmat, jotka ovat sitoutuneet ja olleet mukana vanhempainryhmässä, ovat kokeneet ryhmän erittäin hyväksi ja usein ryhmät olisivat halunneet jatkaa pidempään kuin mitä meillä on ollut mahdollista tarjota. Olemme tarjonneet vanhempainryhmille mahdollisuutta kokoontua meidän tiloissa omatoimisesti ryhmän päättymisen jälkeen. Vielä ei kuitenkaan ole kukaan ryhmistä tarttunut tähän tilaisuuteen.

Haastateltujen vanhempien ja vanhempainryhmien kirjallisista palautteista nousee esille, että parasta vanhempainryhmissä on ollut vertaistuen saaminen samanikäisten nuorten vanhemmilta sekä yleisesti keskustelu nuorten murrosiästä ja vanhemmuudesta. Vertaistuellisessa ryhmässä vanhemmat saavat kokemuksen, etteivät he ole ainoita vanhempia, jotka taiteilevat nuoren murrosiän kuohunnoissa, vaan löytyy myös muita samassa tilanteessa olevia vanhempia. Ryhmän kautta toisten samantaisia asioita kokeneiden kanssa puhuminen auttaa vanhempia ymmärtämään omia ajatuksia ja tuntemuksia. Oivallukset ”En olekaan ainut” tai ”En olekaan niin paska äiti kuin mitä ajattelin” – kommentit ovat tavanomaisia oivalluksia. (Laimio & Karnell 2010, 19.)

”Vanhempainryhmässä on ollut parasta te (muut vanhemmat) kaikki olemme kovin erilaisia. Vaikka ollaan erilaisia ja on erilaisia kohtaloita, niin meillä on kuitenkin yhteistä problematiikkaa niin se on minua auttanut ja kantanut.”

”Kun on ongelmia tai haasteita, niin jos sinä puhut sellaisen kanssa kuka ei ole kokenut samaa niin ei se osaa ymmärtää niitä sillä tavalla.”

”Vanhempainryhmä ja nuoren prosessi yhdessä auttoi. Olen tarvinnut peiliä muilta vanhemmilta siihen mikä on normaalia. Normaalielämä tuntuu seikkailulta!”

”Vanhempainryhmä ni se oli ihan ehdoton, se oli tosi hyvä, se oli semmonen henkireikä oikeesti mitä niinku odotti. Meillä oli tosi hyvä ryhmä muutenkin, keskustelu vaan pulppusi koko ajan, tosi antoisaa ja siit sai toisilta vanhemmilta tosi paljon. Samanlaisten ongelmien kanssa kaikki kamppaili ja sit sellaisia käytän-

nön vinkkejä, et mitä joku on kokeillut ja hyväksi havainnu ja totta kai sitä piti kokeilla et toimiiko omien kanssa.”

Vertaisryhmien toiminta perustuu vanhempien kokemukselliseen asiantuntijuuteen. Näin ollen vanhemmat jakavat omia kokemuksia hyvistä ja huonoista kokemuksista nuorten kanssa eteen tulleista haastavista tilanteista. Vanhempainryhmissä on mielestäni hyvin toteutunut vertaisryhmille ominaiset tärkeät arvot kuten luottamus ja toisen ihmisen kunnioitus. Ilman tällaisten arvojen toteutumista eivät vanhemmat pystyisi jakamaan vaikeita kokemuksia toisille. (Laimio & Karnell 2010, 12.)

Vuosien aikana vanhempainryhmiin on ollut haasteellista saada isiä mukaan. Mikäli olemme saaneet houkuteltua jonkun isän mukaan, hän on yleensä ollut ainoana oman sukupuolensa edustaja. Yksilöhaastattelussa yksi isä koki vanhempainryhmässä ainoaksi huonoksi puoleksi nimenomaan muiden miesten puuttumisen. Hän oli kuitenkin tyytyväinen, että oli lähtenyt vanhempainryhmään mukaan, sillä keskustelujen kautta hän osaa omasta mielestä suhtautua rauhallisemmin ja paremmin oman nuoren asioihin. Keväällä 2013 yritimme perustaa pelkästään isille tarkoitettua vanhempainryhmää mutta emme saaneet siihen tarpeeksi osallistujia.

Yksilöhaastatteluissa nousi kahden äidin kanssa esille se, ettei heille heidän omasta mielestä ole tarjottu vanhempainryhmämahdollisuutta. Molemmat heistä olisivat olleet kiinnostuneita ryhmätoiminnasta. Onko heiltä unohdettu kysyä kiinnostusta vai onko työntekijä tehnyt jo etukäteen johtopäätöksen, ettei vanhempi ole kiinnostunut vanhempainryhmästä? Luulen, että tällaisia vanhempia on meidän toiminnassa enemmänkin, joten vanhempainryhmien tiedottamisessa työntekijöillä tulisi olla sellainen linja, että kaikille vanhemmille kerrotaan tasapuolisesti vanhempainryhmästä.

6.3 Vanhempien tyytyväisyys Koillisluotsin toimintaan

Vuonna 2006 ei ollut vielä kysymyksiä vanhempien tyytyväisyydestä tai vanhemmuuden tuesta. 2007 vuodesta lähtien loppuarvioinnissa on kysytty niin vanhemmilta kuin verkoston muilta jäseniltä palvelun tyytyväisyydestä. Kysymysmuoto on vaihdellut vuosien aikana seuraavasti; Miten palvelu vastasi odotuksiasi? (2007) Kuinka tyy-

tyväinen olit kaiken kaikkiaan kokemukseesi Luotsitoiminnasta? (2008 – 2010) Kuinka Luotsin palvelu vastasi odotuksiasi? (2011) Miten palvelu vastasi odotuksiasi? (2012 ->) Tyytyväisyyskysymykseen vastaajat arvioivat kokemustaan asteikolla 1 – 5.

Vuosi	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (6.9.13)
Vastasi kysymykseen tyytyväisyydestä	7	23	26	17	29	48	27
Tyytyväisyyden keskiarvo	4,43	4,48	4,23	4,71	4,28	4,35	4,52

Taulukko 5. Vanhempien vastaukset tyytyväisyydestä Koillisluotsin toimintaan

Taulukosta 5 näkee vuosittaiset keskiarvotulokset vanhempien tyytyväisyydestä Koillisluotsin toimintaan. Loppuarvioinnin tehneistä vanhemmista 177 on vastannut tähän kysymykseen. Vanhempien tyytyväisyys Koillisluotsin toimintaan on ollut korkea koko toiminnan ajan. Lukemien perusteella voi siis todeta, että toiminta on vastannut vanhempien odotuksia erittäin hyvin.

Vanhempien haastatteluissa oltiin yksimielisiä siitä, että Koillisluotsi on turvallinen ja luotettava yhteistyökumppani vanhemmille. Heidän mielestä sanat kuvaavat erittäin hyvin yhteistyötä vanhempien ja työntekijöiden välillä. Arvostava ja avoin vuoropuhelu vanhempien ja meidän työntekijöiden kesken synnyttää yhteistä asiantuntijuutta nuoren tilanteeseen, jonka myötä olemme tasavertaisia eikä ole tarvetta alkaa kilpailemaan siitä kuka on oikeassa (Salminen 2005, 171).

”Mitä oli sovittu niin se toteutettiin ja ilmoitettiin jos tuli muutoksia. Mulle kaikkein kallein asia, eli lapsi, otettiin myös kalleimpana asiana. Ihan kuin olisi ollut joku ystäväperhe kenen luokse lapsi on mennyt.”

Vanhemmat arvostivat työntekijöiden ammattitaitoa kohdata nuori sellaisena kuin hän on. Työntekijöiden aito yhteistyö nuorten kanssa teki vaikutuksen vanhempiin.

7 TYÖNTEKIJÖIDEN AJATUKSIA VANHEMMUUDEN TUESTA

Työntekijöiden haastatteluissa kävi ilmi, että eri ammattikunnan edustajat näkevät hieman eri tavalla vanhemmuuden tuen tarpeet ja mahdollisuudet toteuttaa sitä. Kaikki työntekijät olivat samaa mieltä siitä, että on tärkeä tehdä vanhemmuuden tukea sekä samaa mieltä, että työmallissa ei ole määritelty tarpeeksi selvästi sitä, mitä me tarkoitamme vanhemmuuden tuella. Lähes kaikki työntekijät sanoivat, että heillä on itsellään tietynlainen selkeä ajatus siitä, mitä vanhemmuuden tuki on ja miten sitä toteuttaa, mutta toivat myös esille sen, etteivät näkemykset välttämättä ole ihan yhteneväiset. Kuviossa 2 nähdään joitakin haastatteluissa esille tulleita Koillisluotsin työntekijöiden ajatuksia vanhemmuuden tuesta ammattiryhmittäin eriteltynä.

<p>Toiminnanjohtaja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tukea vanhempia oman verkoston rakentamiseen ja vahvistamiseen - Rohkaista hakemaan apua yhteiskunnan eri palveluista - Tukea vanhemmuuden roolissa (mm. rajojen asettaminen, aikuisuus) 	<p>Nuoriso-ohjaajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yleistä yhteydenpitoa vanhempiin - Ollaan kiinnostuneita vanhempien jaksamisesta - Erilaisten vaihtoehtojen tuominen kasvatustilanteisiin - Antaa erilaisia vinkkejä mistä saa lisätietoa vanhemmuudesta
<p>Sosiaalihojaajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vanhempien ja perheiden voimavarojen ja vahvuuksien esille nostaminen - Toimia peilinä perheen eri tilanteiden ratkaisemisessa, uudet näkökulmat - Auttaa vanhempia ymmärtämään oma rooli nuoren prosessissa - Toimia kuulevana korvana 	<p>Terveystenhoitajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pidetään vanhemmat ajan tasalla nuoren prosessin kulusta - Nuoren ja perheen arjen ja lähtökoh- tien tunnistaminen - Tuetaan vanhempia nuoren kautta il- mi tulleissa haasteissa

Kuvio 2. Työntekijöiden ajatuksia mitä vanhemmuuden tuki on Koillisluotsissa

Työntekijöiden vastauksista voisi mielestäni erotella näkökantoja siten, että toiminnanjohtaja näkee vanhemmuuden tuen kokonaisvaltaisesti ja hänen näkemyksissään on vahvasti mukana yhteiskunnan tarjoamat palvelut vanhemmille. Sosiaalihojaajien työskentely vanhempien kanssa pohjautuu vahvasti perheen voimavarojen ja vahvuuksien kautta. Nuoriso-ohjaajat ajattelevat vanhemmuuden tukea enemmänkin

toisenlaisten kasvatuskäytäntöjen esille tuomisen kautta ja terveydenhoitajat perheen lähtökohdista lähtevänä työnä.

Työntekijöiden koulutustaustalla on merkitystä vanhempien kanssa työskentelyn omaksumisessa. Sosiaaliohjaajat lähestyvät omaa työtään eniten perheen näkökulmasta, myös terveydenhoitajien koulutukseen kuuluu vahvasti vanhempien kanssa työskentely ja he kokivat sen erittäin luontevaksi. Sen sijaan nuoriso-ohjaajat eivät ole omasta mielestään saaneet koulutuksessaan ohjausta vanhempien kanssa työskentelyyn. On kuitenkin muistettava, että kaikki koulutukset antavat valmiuden lähteä opiskelemaan tiettyä ammattia työelämässä. Koulutustaustoista huolimatta ajan tuoma kokemus Luotsityöstä tai muusta vanhempien kanssa tehtävästä työstä sekä omakohtainen kokemus vanhemmuudesta antavat parhaat lähtökohdat työskentelyyn vanhempien kanssa.

Keskustelimme työntekijöiden kanssa kuinka paljon he käyttävät työaika vanhemmuuden tukemiseen keskimäärin viikoittain. Vastaukset vaihtelivat 30 minuutista kymmeneen tuntiin. Työntekijöiden kertoma aikaväli on aika suuri. Suuret tuntimäärien heitot johtuvat pitkälti siitä, ettei voi määritellä tarkasti aikaa, koska tässä työmuodossa vanhemmuuden tuen tarve vaihtelee nuorten tilanteiden ja vanhempien tarpeiden mukaan. Vanhempien kanssa tehtävä työn määrä vaihtelee viikoittain. Myös sillä on vaikutusta missä vaiheessa nuoren prosessia ollaan menossa. Alkuvaiheessa prosessia työntekijät ovat enemmän yhteydessä perheeseen kuin mitä prosessin lopussa. Jokaisella työntekijällä on noin 10 nuorta omaohjattavana kerrallaan ja pelkästään yhden perheen kriisitilanne voi viedä paljon työaika työntekijältä vanhemmuuden tukemiseen.

Työntekijät olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että vanhempien kanssa tehtävä työ on tärkeää, sillä perhe on nuoren tärkein yhteisö, jossa viettää aikaa ja johon hän palaa vielä useiden vuosien ajan. Perhe ja vanhemmat ovat murrosikäiselle nuorelle tärkeimpänä vaikuttajana sekä roolien että arvojen mallina (Mäkijärvi 2008, 136; Joronen 2006, 37). Nuoren kanssa ”touhuaminen” ei auta, mikäli perheellä muutoin on vaikeuksia. Mikäli nostaisimme vain nuoren pois kasvuympäristöstään, näkisimme hyvin pienen osan perheen kokonaisuudesta. Perhe on kokonaisuus, jossa kaikki osapuolet tulee ottaa huomioon.

Vanhempien mielenterveys- sekä päihdeongelmat sekä vanhempien parisuhde- tai taloudelliset ongelmat ovat sellaisia ongelmia, jotka rajaavat selvästi Luotsitoiminnan vanhemmuudentuen ulkopuolelle. Meidän tehtävänä tällaisissa tilanteissa on olla tukemassa oikeaan hoitoon hakeutumisessa ja mahdollisuuksien mukaan saattaen viedä vanhempi tarvitsemaansa tukikontaktiin. Pyrimme saamaan mahdollisimman matalankynnyksen siirtymän oikeaan tukimuotoon.

Haastavina tilanteina vanhempien kanssa tehtävässä työssä työntekijät pitivät mm. vaikeiden asioiden ja huolen puheeksi ottaminen, rajattomaan vanhemmuuteen puuttuminen, vanhempien välinpitämättömyys tai näköalattomuus nuoren asioissa. Jotta vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen onnistuu, vaatii se työntekijältä rohkeutta sekä hyvän luottamuksen rakentamista vanhempiin. Huolen puheeksi ottamisessa työntekijänä usein pelkää vanhempien reaktioita, suuttumusta tai aggressiivisuutta ja on myös mahdollista että perhe katkaisee suhteen toimintaan. (Järvinen ym. 2012, 187.) Vanhempien välinpitämättömyys tai näköalattomuus on työntekijän kannalta erittäin haastava tilanne. Välinpitämättömyydellä tarkoitan esimerkiksi etävanhemman poissaolemista nuoren elämästä vaikka nuori itse sitä kovasti toivoisi. Hankalimpia tilanteita ovat ne, kun etävanhempi lupaa muuttaa toimintatapaansa yhä uudestaan ja uudestaan mutta oikeasti ei mitään tapahdu. Nuori joutuu kohtaamaan pettymyksen joka kerta uudestaan. Sen sijaan vanhempien näköalattomuudesta kertoo se, ettei vanhempi näe niitä nuoren pieniä askelia eteenpäin. Vanhempi löytää aina korjattavaa nuoren toiminnasta eikä hän pysty näkemään ja iloitsemaan edistymisaskeleita, joita nuori on jo ottanut.

Millainen on onnistunut case? Milloin työntekijät ovat kokeneet onnistuneensa vanhempien tuessa? Onnistuneeseen tilanteeseen vanhempien kanssa liittyy monenlaisia asioita. Työntekijöiden haastatteluissa nousi esim. sellaisia onnistuneita prosesseja, joissa on pystytty luomaan luottamuksellinen ja avoin suhde vanhempien kanssa. Tällöin on pystytty antamaan rehellisesti palautetta molemmin puolin. Esille nousi myös sellainen tapaus missä vastahakoiset vanhemmat ovat sinnikkään työn jälkeen ottaneet vastaan sosiaalitoimen tarjoamia palveluita, joita tämä perhe erityisesti tarvitsi. Onnistunut prosessi on myös silloin, kun on pystytty työskentelyn aikana tunnistamaan ja vahvistamaan perheen omia voimavaroja, jonka jälkeen perheellä on tunne, että he ovat voimaantuneet ja pärjäävät tulevaisuudessa omin voimin.

Työntekijöiden kanssa keskustelimme vanhempien kanssa tehtävän työn kehittämisestä. Tärkeänä nähtiin, että työyhteisössä ja myös muiden Luotsien kanssa käydään yhteistä keskustelua vanhempien kanssa tehtävästä työstä. Keskustelussa raamitettaisiin hieman mitä Luotsin kaltaisessa toiminnassa on vanhempien kanssa tehtävä työ. Hyvien vinkkien ja toimintatapojen jakamista tehdään jo paljon nuorten prosesseista, joten olisi hyvä ottaa samanlainen toiminto myös vanhempien kanssa työskentelyyn.

Kehittämisenä nähtiin myös verkostotyöskentelyn tehostaminen. Verkoston muiden jäsenten tehtävänä on myös tukea vanhempia omalta osalta. Verkostoissa tulisi vastuuttaa vielä enemmän verkoston jäseniä omien sovittujen tehtävien hoitamisessa. Verkostoissa ei tulisi ainoastaan seurata, miten prosessi etenee, vaan myös arvioida kuinka hyvin verkosto toimii. Meidän tehtävänä on rakentaa verkostoista sellaisia, että ne kantavat myös Luotsiprosessin loppumisen jälkeenkin esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyön osalta.

Verkostoja voisi olla hyvä välillä pitää pelkästään nuoren ja perheen kesken, varsinkin silloin jos verkostoon kuuluu paljon eri alan ammattilaisia. Verkostot ovat nuorelle ja myös vanhemmille ajoittain hankalia tilanteita, sillä perheelle voi tulla tunne että asiantuntijat päättävät heidän perheen toiminnasta. On tärkeä muistaa, että perhe ja perheenjäsenet ovat oman tilanteensa asiantuntijoita (Järvinen ym. 2012, 18; Pesonen, A-E 2006, 81).

Tulevaisuudessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, etteivät työntekijät tee itsestä liian tärkeitä perheille. Hyvin helposti työntekijä tarjoutuu tekemään asioita vanhempien puolesta, kuten on yhteydessä kouluun, mikäli nuorella on jotain ongelmia siellä tai soittelee harrastusten perään yms. Mikäli vanhemman voimavarat vain sallivat, on hyvä vastuuttaa vanhempaa ottamaan aktiivisempaa roolia nuoren asioiden hoitamiseen.

Tulevaisuudessa olisi hyvä myös miettiä etävanhempien aktiivisempaa roolia nuoren prosessiin, mikäli siihen on nuoren ja perheen tahto. Etävanhempaan ollaan todella vähän yhteydessä, vaikka meillä voisi olla suuri rooli saada etävanhempi enemmän mukaan nuoren elämään.

Yhtenä tärkeänä asiana työntekijät kokivat vanhempien kanssa tehtävän työn nostaminen paremmin esille. Tällä hetkellä vanhempien kanssa tehtävä työ ei näy meidän tunnusluvuissa millään tavalla. Nuorisoasiainkeskuksen tunnusluvuissa seurataan nuoriin liittyviä tunnuslukuja. Vanhempien kanssa tehtävä työ edesauttaa meidän toiminnassa olevien nuorten prosessien etenemistä, mutta sen eteen tehtyä työtä ei tilastoida tällä hetkellä millään tavalla.

8 KOHTI TULEVAISUUTTA

Opinnäytetyössäni on ollut tarkoituksena tarkastella hieman tarkemmin vanhempien käsityksiä Koillisluotsin tarjoamasta nuorten prosessista sekä heidän omakohtaisia kokemuksia vanhemmuuden tuesta. Vanhempien ajatusten lisäksi tavoitteenani oli havainnollistaa nuorten perheiden taustat toimintaan tulleiden läheteiden pohjalta. Haastattelin myös Koillisluotsin työntekijöitä ammattiryhmittäin ja kartoitin heidän kokemuksensa vanhemmuuden tuesta.

Opinnäytetyöni tulos on vahvistanut omaa tunnettani siitä, että Luotsityöote tukee nuoren kasvua ja vanhemmuutta. Vanhempien haastattelut todensivat loppuarvioinneista saatuja jo hyviä tuloksia niin nuoren prosessin, vanhemmuuden tuen kuin asiakastyytyväisyydenkin osalta. Vanhemmat arvostavat nuorten kanssa tehtävää työtä paljon ja pitävät meitä luotettavina ja turvallisina kumppaneina. Nuorten prosessissa vanhemmat arvostivat toiminnan yksilöllistä työotetta. Jokaiselle nuorelle rakennetaan omanlainen polku tarpeiden ja toiveiden mukaan. Monipuolinen aktiviteetti sekä ryhmätoiminta olivat vanhempien mielestä loistavia juttuja.

Koillisluotsin toiminta vastaa hyvin nuorisotyön tehtäviä monelta eri osa-alueelta eli on monifunktionaalinen toiminto. Toimintamme on vapaaehtoista, nuoren tarpeista lähtevää, yksilöllistä ja jokaisen nuoren ainutlaatuisuutta vahvistavaa. Toiminnan kautta pyrimme vaikuttamaan nuoren elämänhallintataitoihin sekä vahvistamaan aktiivista kansalaisuutta monella eri elämän osa-alueilla. (Nieminen 2007, 23 – 27.)

Vanhempien tiivis mukana oleminen prosessissa tukee nuoren kehitystä omaksi itsekseen sekä ohjaa nuorta omaan irtaantumisprosessiin.

Työntekijöiden epävarmuus ja tunne riittämättömästä ajasta vanhemmuuden tuen suhteen osoittautui vanhempien haastattelujen perusteella turhaksi. Vanhemmat ovat olleet kauttaaltaan erittäin tyytyväisiä siihen, miten heidän vanhemmuutta on tuettu. Haastatteluissa näkyi myös se, että tuki on ollut erilaista eri vanhempien kohdalla. Usko siihen, että on tavoitettavissa ja mahdollistaa tarvittaessa ajan vanhempien kanssa käytyihin keskusteluihin tukee vanhempia paljon.

Koillisluotsin toiminta on selkeästi profiloitunut yksinhuoltaja äitien ja – isien tukipalveluksi. Reilu 70 % mukana olevista nuorista tulee yhden huoltajan perheistä. Määrä on suuri verrattuna yhteiskunnassa olevien yhden huoltajan perheisiin. Kuten aiemmin toin esille, Suomessa on yksinhuoltajaperheitä noin 20 prosenttia kaikista perheistä. Yksinhuoltajat tarvitsevat ennaltaehkäisevää palvelua, jossa huomioidaan nuoren ja vanhempien tarpeet. Me pystymme tarjoamaan nuorelle turvallisen aikuis-kontaktin kotona olevan vanhemman lisäksi ja vanhemmille sen sijaan toisen aikuisen kenen kanssa keskustella kasvatuksesta.

Ensi vuoden alusta lähtien tulokriteerit tiukentuvat vielä enemmän ennaltaehkäisevämpään suuntaan, mikä voi tarkoittaa myös sitä että nuoret ja vanhemmat jotka meille ohjautuvat ovat pienemmän tuen tarpeessa. Tiukentuneiden kriteerien myötä on mahdollista, että yksinhuoltajien määrä vähenee ja nuoria tulee enemmän ydinperheistä. Toivottavasti asia ei kuitenkaan mene näin vaan lähettäjät pystyisivät reagoimaan nuorten ja perheiden tilanteisiin ajoissa. Tällaisia koko perheen huomiointia ottavia varhaisen tuen toimintoja ei Helsingissä kyseiselle kohderyhmälle ole, joten toivon että oikea kohderyhmä hyötyy jatkossakin Luotsin tarjoamasta tuesta.

8.1 Kehittämisehdotuksia

Olen koonnut kuvioon 3 omat ehdotukseni Koillisluotsin toiminnan kehittämiseen. Taulukon jälkeen olen vielä sanallisesti avannut ehdotuksiani enemmän.

<p>1. Nuorten tavoitteiden asettaminen nuorilähtöisemmäksi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prosessin tavoitteet asetetaan vasta kun nuoreen ja perheeseen on tutustuttu hyvin - Tulevaisuus orientaatio nuoren kanssa, mitkä asiat tulisi muuttua jotta saavutan tavoitteet
<p>2. Vertaisnuorten mukaan ottaminen toimintaan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prosessin lopettaneet nuoret jatkavat vertaisnuorena, esim. ryhmätoiminnassa
<p>3. Vanhemmuuden tuen määrittelyminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistä keskustelua kaikkien Luotsin työntekijöiden kanssa - Hyvien käytäntöjen vaihtaminen
<p>4. Vanhempien kanssa tehtävän työn näkyvyys</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhempien kanssa tehtävä työ on osa Luotsin perustehtävää - Vanhemmuuden tuki edesauttaa nuorten prosessia eteenpäin - Työn näkyvyys myös Nuorisoasiainkeskuksen tunnusluvuissa
<p>5. Vanhempainryhmien ja vanhemmuuden tuen kehittäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhempien motivointi vertaisryhmiin - Lyhytkestoisempia vanhempainryhmiä nuorten ryhmien ohkeen - Teemaillat vanhemmille - Etävanhempien mukaan ottaminen nuorten prosessiin - Lisää tapaamisia vanhempien kanssa kahdestaan tai yhdessä nuoren kanssa - työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittäminen vanhemmuuden tuessa, koulutukset yms.

6. Luotsitoimintojen markkinointi vanhemmille	- Positiivinen markkinointi / tiedottaminen toiminnasta murrosikäisten nuorten vanhemmille
7. Asiakirjojen (lähetteet ja loppuyhteenvedot) arkistointi johdonmukaisemmaksi	- Papereiden huolehtiminen - Määritellä vielä selkeämmin hylätty vrt. ei alkanut

Kuvio 3. Kehittämisehdotukset

Nuoren prosessin osalta vanhemmilta nousi toive kehittää tukiohjelman tavoitteiden asettamista vielä enemmän nuorilähtöiseksi. Vanhemmat kokivat vahvasti, että nuoret eivät ole heti prosessin alussa kykeneviä asettamaan itselleen tavoitteita. Hyvin usein nuori voi kokea, että hänellä on kaikki hyvin eikä tarvitse mitään tavoitteita. Mielestäni vanhempien ehdotus on otettava huomioon toimintaa kehittäessämme. Kuinka nuoret saadaan vielä enemmän mukaan tavoitteiden asettamiseen? Prosessin alussa olisi hyvä rauhoittaa vielä enemmän aikaa tutustumiselle ja luottamuksen kehittymiselle. Työntekijöiden tehtävänä on tutustua nuoreen ja hänen elämäänsä ja sen kautta lähteä yhdessä nuoren kanssa pohtimaan tulevaisuutta. Mitkä asiat tulisi korjata tai tehdä toisin, jotta tulevaisuus on nuorelle toivotunlainen?

Tulevaisuudessa olisi myös hyvä miettiä vertaisnuorien mukaan ottamista toimintaan. Asiasta on työntekijöiden kanssa jo keskusteltu, mutta se ei ole vielä ajatusta pidemmällä. Vanhojen nuorien mukana pitäminen esim. ryhmätyöskentelyssä voisi olla antoisaa niin vertaisnuorelle kuin ryhmässä oleville nuorille. Myös osa vanhemmista otti asian puheeksi. He näkivät, että vertaisnuoritoiminta tukisi Koillisluotsin jo lopettaneen nuoren kasvua.

Vanhemmuuden tuki ja vanhempien kanssa tehtävä työ on osa Luotsissa tehtävää perustehtävää. Tämän olisi hyvä näkyä tulevaisuudessa myös työstä kerättävissä tunnuslukuissa. Työntekijöillä on vahva tunne siitä, että tällä hetkellä kerättävät tunnusluvut eivät ilmennä Luotsin tekemää kohdennettua nuorisotyötä tarpeeksi hyvin.

Työmallin joustavuus antaa mahdollisuuden jokaiselle toteuttaa vanhemmuuden tukea omalla tavalla. Olen edelleen sitä mieltä, että siitä on hyvä käydä keskustelu koko Luotsihenkilöstön kanssa ja jakaa yhä enemmän hyviä kokemuksia toteuttaa vanhemmuuden tukea. Työntekijän tulee itse tehdä päätöksiä tapauskohtaisesti siitä miten tuen toteuttaa eri perheiden kanssa. Sekä vanhempien että työntekijöiden haastatteluissa tuli esille halu ja tarve tavata vanhempia useammin joko kahden kesken tai yhdessä nuoren kanssa. Mielestäni se on myös hyvin mahdollista toteuttaa hyvällä työajansuunnittelulla.

Vanhempainryhmät ovat tukeneet vanhemmuutta todella paljon ja ryhmien mahdollistaminen myös tulevaisuudessa pitäisi pystyä turvaamaan jollakin tavalla. Pieni työyhteisö haastaa resurssien suhteen paljon. Olisi hyvä miettiä voisimmeko rakentaa vanhemmille esimerkiksi nuorten ryhmien yhteyteen lyhyempi kestoisia vanhempainryhmiä, esim. 4-5 kerran tapaamista. Nuorten ryhmien nuorilla on aina jokin yhdistävä tekijä, joten sen kautta olisi hyvä sitouttaa myös vanhemmat omiin tapaamiskertoihin. Varmasti olisi aika myös kokeilla, Itäluotsissa jo hyvin toimivia, vanhempien teemailtoja.

Luotsitoimintojen tunnettavuus alueilla on vanhempien näkökulmasta vähäinen. Kaikki haastateltavat vanhemmat sanoivat, etteivät olleet tiedonneet toiminnasta ennakoon. He peräänkuuluttivat positiivisen markkinoinnin tehostamista. Mikäli alueen perheillä olisi tieto, mikä Luotsitoiminta on ja mitä tarkoittaa jos on mukana toiminnassa, heidän olisi helpompi tarttua tarjottuun tukeen sekä hakeutua myös itse tarvittaessa oppilashuoltoryhmien tms. kautta. Koen, että nuorten keskuudessa Luotsi on tunnetumpi toiminto, sillä meille on jo tullut asiakkaita, jotka ovat kuulleet kavereilta hyvästä toiminnasta. Ymmärrän vanhempien ajatuksen markkinoinnin lisäämisestä heidän näkökulmansa kautta. Emme ole kovin paljon markkinoineet toimintaa ns. ruohonjuuritasolla, paikallislehdissä yms., sillä nuoria on ollut riittävästi mukana toiminnassa ja vähentyvät resurssit luovat paineita selvittää tulevaisuudessa alueen tarpeiden kanssa. En usko, että tukea tarvitsevien nuorten määrä häviää mihinkään lähitulevaisuudessa. Mikäli markkinoisimme toimintaamme paljon, voisi olla vaarana vanhemmilta itseltään tulevien kyselyjen lisääntyminen toimintaan pääsemiseksi. Meidän tulee miettiä tarkkaan sitä, miten voisimme tuoda toimintaamme tunnetumaksi murrosikäisten nuorten vanhemmille.

Lähetteitä tutkiessani tuli esille, että joitakin lähetteitä on kadonnut ja niiden tulkinnoissa oli kovin erilaisia tapoja. Meidän tulisi kaikkien Luotsien kanssa käydä vielä tarkemmin keskustelua kuinka asiakirjoja säilytetään ja miten luokitellaan hylätty, keskeyttänyt tai ei alkanut prosessi. Tämä helpottaisi tulevaisuudessa toiminnan tutkimista.

8.2 Loppusanat

Opinnäytetyön tekeminen on ollut ajoittain haastavaa varsinkin aiheen rajaamisen kanssa. Olen erittäin tyytyväinen aihevalintaani ja koen, että siitä on Luotsitoiminnalle hyötyä ja tämän jälkeen meidän on hyvä työyhteisön kanssa yhdessä kehittää toiminnastamme vielä entistä parempi.

Vanhempien mielipiteiden esille tuominen on mielestäni tärkeää. Koen, että meille on annettu erityinen mahdollisuus Luotsityössä päästä nuoren elämään mukaan hieman pintaa syvemmältä kuin mitä ns. normaali nuorisotyössä on mahdollista. Vanhemmat ovat tärkeä osa nuoren prosessin onnistumista.

Vanhempien haastattelut olivat lämminhenkisiä ja sain kovasti vahvistusta siihen, että työllämme on merkitystä ja sitä arvostetaan kovasti vanhempien puolelta. Haluankin päättää työni erään vanhemman kiitokseen Koillisluotsin työhön sekä yhteiskunnalliseen kannanottoon ennaltaehkäisevän työn puolesta. Meidän toimijoiden tehtävänä on saada päättäjät ymmärtämään ennaltaehkäisevän työn merkityksen, jotta emme olisi niitä ensimmäisiä keneltä leikataan rahoitusta tiukan talouden aikana.

”Tää on niin tärkeä työtä mitä täällä on tehty. ei tämän parempaa vastinetta rahoilleen saa, että se on niin kullanarvoista työtä, se on kuitenkin sitä ennaltaehkäisevää työtä, että jos tällaiseen toimintaan panostettaisiin tässä yhteiskunnassa enemmän, meillä olisi paljon vähemmän huolia pitkässä periodissa että ei tässä rahat haaskuun mene. Ja se ilo ja hyöty mikä tästä saadaan yksittäiseen perheeseen niin eihän sitä pysty edes sanoilla kertomaan.”

LÄHTEET

Broberg, Mari & Hakovirta, Mia. 2009. Isät ja lasten hyvinvointi eron jälkeen. Teoksessa Aino Kääriäinen & Juha Hämäläinen & Pirjo Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy, 123 – 144.

Cacciatore, Raisa. 2005. Aika ja jaksaminen nuoren perheessä. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote Oy, 29 – 42.

Castrèn, Anna-Maija. 2009. Mitä erosta seuraa? Eron vaikutus perheen sosiaalisiin suhteisiin. Teoksessa Aino Kääriäinen & Juha Hämäläinen & Pirjo Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Hakapaino Oy, 18 – 35.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Finlex. Nuorisolaki 2006/72. Viitattu 19.11.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Helminen, Jari (toim.). 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: PS-Kustannus

Hiila, Helena. 2005. Nuoret tarvitsevat vanhempien läsnäoloa. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote Oy, 5 – 7.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus

Joronen, Katja. 2006. Perhe – Nuoren elämän turva, uhka ja mahdollisuus. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee – Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva:PS-Kustannus, 37 – 59.

Juvakka, Essi. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote Oy, 21 – 28.

Järvinen, Ritva & Lankinen, Aila & Taajamo, Terhi & Veistilä, Minna & Virolainen, Arja. 2012. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Kekkonen, Marjatta. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 281. Saarijärvi: Gummerus

Keski-Uusimaa. 2013. Räsänen lisäisi viranomaisten yhteistyötä nuoriin liittyvissä rikoksissa. 9.11.2013, 14.

Kinnunen, Tuula. 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Diakonia ammattikorkeakoulu B raportteja 33. Tampere: Juvenes Print Oy
Koillisluotsin toimintakertomus 2009

Koistinen, Aila. 2005. Meidän Jykä – Koko kaupungin hanke. Teoksessa Pirjo Salmi-
nen (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Keuruu: PS-Kustannus, 139 – 146.

Kolbe, Laura. 2002. Suomalainen ja eurooppalainen koti. Teoksessa Laura Kolbe &
Katriina Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Pieksänmäki: Tammi, 213 – 249.

Kristeri, Irene. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Hämeenlinna:
Karisto Oy.

Kuluttajaparlamentti. 2013. Perheitä tukemalla lopetettaisiin lastensuojeluun tuhlaa-
minen. Viitattu 19.11.2013.

<http://www.martat.fi/info/ajankohtaista/kuluttajaparlamentin-tiedote-perheita-tukemalla-lopetettaisiin-lastensuojeluun-tuhlaaminen/>

Kääriäinen, Aino. 2008. Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: Libris Oy

Laimio, Anne & Karnell, Sonja. 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen Tanja (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA, 9 – 20.

Laitinen, Ilpo. 2002. Itäluotsi-projekti – Itä-Helsingin kohdennetun nuorisotyön malli. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C.Oppimateriaalit 3/2002. Nykypaino Oy.

Litmala, Marjukka (toim.). 2002. Lapsi erossa – empiirisiä kuvaajia. Teoksessa Lapsen asema erossa. Juva: Ws Bookwell Oy, 3 – 33.

Luotsien toimintakertomus 2009.

Luotsien yhteinen esite. 2013.

Luotsien tiedoksianto yhteistyökumppaneille. 2013.

Mäkijärvi, Leena. 2008. Aikuisen vastuu – Miten kasvatat tämän ajan lasta. Asikkala: Kirjatalo.

Niemi, Kalevi. 2007. Valistuseetos ja nuorisokasvatusliikkeiden ensimmäinen aalto. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy, 44 – 56.

Nieminen, Juha. 2007. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy, 21 – 43.

Nuorisoasiainkeskus. 2013. <http://www.hel.fi/hki/Nk/fi/Tietoa+meista> (Viitattu 29.10.2013)

Nuorisoasiainkeskus ja tietokeskus. 2011. Nuoret alueittain. Viitattu 24.9.2013
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_08_31_Tilasto_26_Haapamaki.pdf

Nuorten Helsinki. 2011. Nuorisoasiainkeskus. Viitattu 8.11.2013

http://issuu.com/nuorisoasiainkeskus/docs/nuorten_helsinki_yleisesite?e=5560637/2699403

Nurmi, Jan-Erik. 2003. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen & Paula Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityopsykologiaan – Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 256 – 274.

Ohisalo, Maria. 2012. ”Ei kenenkään maalta” kaikkien maalle. Kohdennetun nuorisotyön Luotsi-toiminnan arviointitutkimus. Nuorisoasiainkeskus julkaisuja 2/2012. Helsinki

Operaatio Pulssi. Viitattu 27.11.2013. <http://operaatiopulssi.net/koillinen/>

Peitsalo, Peter. 2008. Miesryhmät teoista sanoihin. Helsinki: Miessakit ry.

Pesonen, Aino-Elina. 2006. Kouluyhteisön hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. Yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee – Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva:PS-Kustannus, 79-90.

Pesonen, Arja. 2006. Hyväksytyksi tulemisen kokemus sosiaali- ja terveysalan auttamistyössä. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee – Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva:PS-Kustannus, 155 – 170.

Pietilä-Hella, Riitta. 2006. Perhekeskus – Kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee – Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva:PS-Kustannus, 63 – 78.

Poteri, Martti. Työyhteisön kehittämisiltapäivä puhe. 28.10.2013

Pösö, Tarja. 2006. Monenlaista vanhemmuutta. Teoksessa Elina Hermanson ja Riitta Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus – Katoavan kasvatuksen jäljillä. Jyväskylä: Kirjapaja Oy, 87 – 99.

Ruuti 2013. Viitattu 27.11.2013. <http://www.ruuti.net/ruuti/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkojulkaisu].

ISSN=1798-3215. 2012, Liitetaulukko 4. Uusiperheet 1990–2012 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.11.2013].

http://www.stat.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tau_004_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkojulkaisu].

ISSN=1798-3215. 2012, Liitetaulukko 3. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2012 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.11.2013].

http://www.stat.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tau_003_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkkojulkaisu].

ISSN=1797-6413. 2012, Liitetaulukko 1. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965–2012 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.11.2013].

http://tilastokeskus.fi/til/ssaaty/2012/ssaaty_2012_2013-04-19_tau_001_fi.html

THL kouluterveyskysely 2013. Vanhemmat eivät tiedä aina viikonloppuiltojen vietto-paikkaa. Viitattu 8.11.2013.

www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/aiheittain/elinolot_ja_sosiaaliset_ongelmat#vanhemmat_eivat_tieda_ain

Salminen, Pirjo. 2005. Hankkeen hedelmät yhteiseen koriin. Teoksessa Pirjo Salminen (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Keuruu: Otava, 167 – 174.

Saurama, Erja. 2002. Vastoin vanhempien tahtoa. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 2002:7.

Uusitalo, Tuula. 2007. Nuoruusajan yksinäisyys. Teoksessa Kaarina Määttä (toim.) Helposti särkyvää, Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Gummerus, 23 – 37.

LIITTEET

Liite 1.

Haastattelurunko vanhempainryhmälle sekä vanhempien yksilöhaastatteluihin

Taustatiedot + nuoren prosessi:

- Mistä sait tietää Koillisluotsin toiminnasta?
- Kuinka kauan olette olleet mukana Koillisluotsissa?
- Onko teidän nuoren prosessi jo loppunut Luotsissa?
- Miten nuoren tavoitteet on saavutettu?
- Onko nuoren tilanteessa tapahtunut muutosta kotona? / suhteessa vanhempiin?
- Oletteko ollut tyytyväinen Koillisluotsin tarjoamaan palveluun oman nuorenne kohdalla?
- Olisitko toivonut, että Luotsi olisi puuttunut nuoren tilanteeseen jollakin toisella tavalla?
- Kuinka olet kokenut erilaiset Luotsiin liittyvät työmuodot, nuoren yksilötapamiset, ryhmät, verkosto, kotikäynti, leirit, keskustelut Luotsin työntekijän kanssa?
- Oliko Luotsi hyvä tukimuoto nuoresi kohdalla? Miksi?/ Miksi ei?
- Mikä on ollut teidän osuus / rooli nuoren prosessin onnistumisessa?
- Onko Luotsin vuoden kestävä prosessi sopivan pituinen?
- Onko yksi viikoittainen tapaaminen riittävästi?

Vanhemmuuden tuki:

- Millaisia odotuksia sinulla oli Luotsin alussa vanhemmuuden tuesta?
- Millaista tukea olette saaneet vanhemmuuteen Koillisluotsin työntekijöiltä? Nuoren omalta työntekijältä / vanhempainryhmän vetäjältä / nuoren ryhmän vetäjältä?
- Miten osallistuminen vanhempainryhmään on tukenut sinua vanhempaina?
- Onko saamanne tuki ollut riittävää? Jos ei ollut, niin mitä olisitte toivonut?
- Oletko kokenut, että olet voinut pyytää apua Luotsin ohjaajilta? Minkälaisissa tilanteissa?
- Olisitko toivonut saavasi enemmän vinkkejä vanhemmuuteen?

- Koetko, että sinua kuultiin ja olet saanut aidosti ilmaista mielipiteesi?
Vaikuttiko se toimintaan?
- Tuntuiko Luotsi luotettavalta ja turvalliselta kumppanilta?

Liite 2. Haastattelurunko työntekijöiden haastatteluihin:

- Mitä vanhemmuuden tuki on mielestänne Koillisluotsissa?
- Mikä vanhemmuuden tuessa on haastavinta?
- Kertokaa jokin onnistunut case vanhemmuuden tuesta!
- Kuinka paljon käytätte keskimäärin aikaa vanhempien kanssa työskentelyyn viikoittain? Onko se mielestänne riittävä määrä?
- Miten haluaisitte kehittää vanhemmuuden tukea?
- Vanhemmat tarvitsevat ja pyytävät tukea eritavalla. Minkälaisissa tilanteissa olette sitä mieltä, että ei ole enää Luotsi-työntekijän tuki riittävää?
- Onko vanhemmuuden tuki määritelty mielestänne tarpeeksi selvästi toimenkuvaanne?
- Onko koulutuksestanne ollut hyötyä vanhempien kanssa työskentelyssä? Tarvitsisitteko lisäkoulutusta aiheeseen?
- Onko Luotsityössä tarpeellista tehdä vanhemmuuden tukea? Miksi?